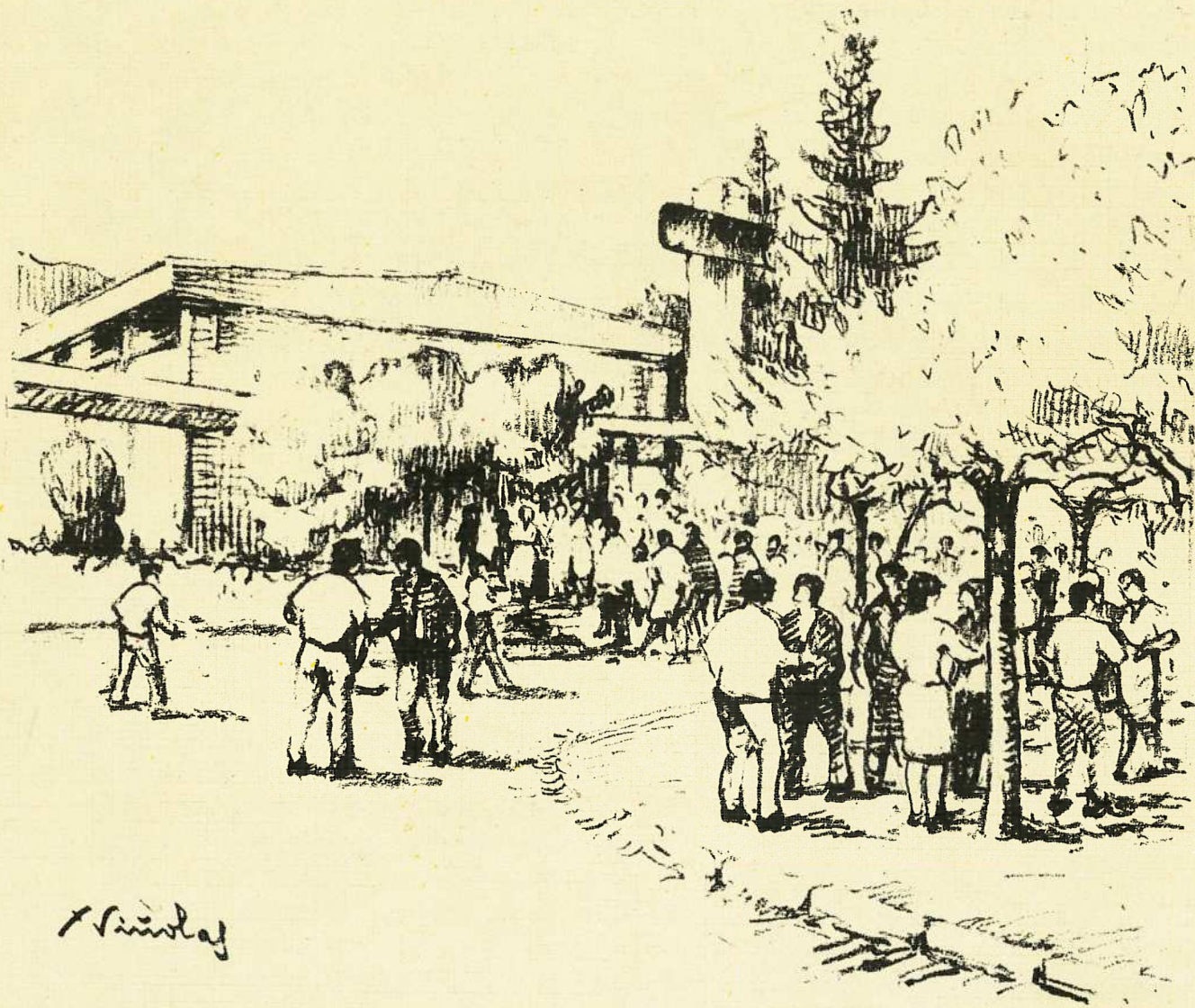
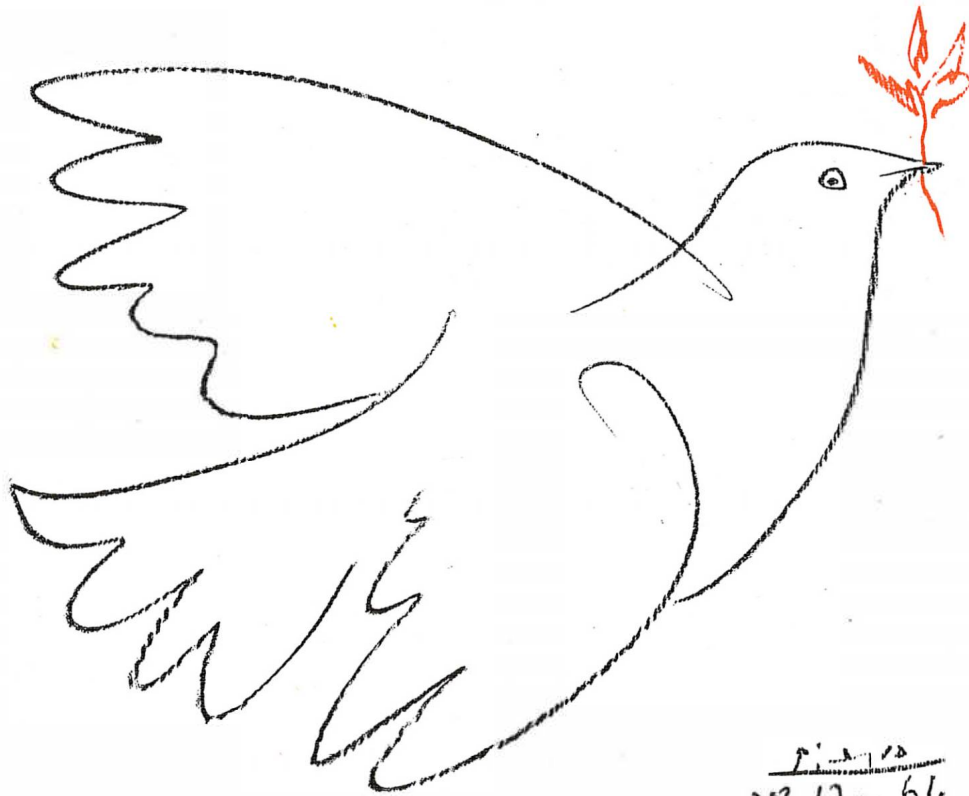

L'AMIC

Número 10 - 3a. Època - Desembre 1993

Editat pels ex-alumnes de les escoles
de Bonmatí (La Selva)

* Volem mostrar el nostre agraïment envers els qui amb la seva ajuda han fet possible l'edició d'aquest número de l'AMIC.

- AJUNTAMENT DE SANT JULIÀ DEL LLOR I BONMATÍ
- PAPERERA SÁLVADOR TORRAS DOMÈNECH
- BANC ATLÀNTIC
- BANC POPULAR ESPANYOL
- ENRIC RIPOLL PLA

* També volem palesar el nostre reconeixement als qui amb bona voluntat han col.laborat amb els escrits de la present edició.

* El dibuix de la portada és de l'ex-alumne Xavier Viñolas.

*Estimo el poble que em va veure néixer
i amb humilitat he volgut servir,
demano salut per a fer-lo créixer
i que un jorn sa terra m'aculli al morir.*

Dipòsit Legal: GI-1210/93

**El paper d'aquest número ha estat cedit gentilmente per la
Paperera TORRAS DOMÈNECH.**

Llinda

Queda enrera la IX^a trobada, plena com sempre de bons records, embellida pel florent vernal i que ens deixondia una vegada més.

No podia ser d'altra manera. El nostre tris-tras, un pèl soner per l'embat del temps, però que mai no ha conegut la misantropia ni la zitzània, troba cada any la trasquera que ens porta al deler d'un nou retrobament, mustigat només per l'absència física d'alguns companys que sempre tindran un lloc dins l'arca dels nostres bons records.

Hem passat l'estiu en què, qui més qui menys sembla oblidar-se (o si voleu, distreure's) de la parença de les coses més importants i donar pas a galindaines que, si no són xarones, ens fan la vida un xic més xiroia.

Més tard, la groguenca catifa de les fulles caigudes, lluent per les pluges tardorenques, ens fa recordar, de cop-descuit, que s'apropen les Festes Nadalenques. Potser que no tinguin una carura nívia, però l'amor i la pau d'aquells dies ens conviden a cercar el recer de la llar, apaivagats amb els noestres.

Ens arribarà l'AMIC, un dels millors regals d'aquelles Festes, festes molt adients per a poder llegir-lo amb atenció. I a fe que, a ben segur, hi trobarem més d'un escrit -prosa o poesia- que ens sorprendrà: potser per la seva originalitat, la seva gràcia!; tal vegada, pel suc del seu contingut; o per la senzillesa de la seva forma...; però això sí, sempre hi veurem unes paraules sorgides de cors que estimen que recorden i que amb la millor voluntat per col.laborar -i sense pensar-s'ho- ens transmeten unes espurnes de la millor claredat en mig d'un món tan fosc.

Però, pensem en el Nadal i en tot allò que comporta de felicitat. Vagi, doncs, el meu millor anhel per tal que passeu tots -de la millor manera possible- unes Festes Nadalenques plenes de joia i de pau. I que en la propera trobada ens puguem saludar TOTS.

Carta des de Santa Pola

Ja feia molts anys que volia col.laborar en les diferents edicions d'aquest entranyable butlletí que va néixer a l'escola allà a l'any 1937. Que no ho hagi fet fins avui, confesso que ha estat per les poques ganes d'escriure que he tingut, per la mandra de posar-m'hi i sobretot per la poca pràctica d'expressar-me en la nostra llengua, motivada pels 36 anys d'allunyament de la meua terra.

Durant l'última trobada l'amic Benet, em va al.ludir tan directament que m'he decidit a fer-ho d'una vegada. Fins aquí arriba el meu intent de disculpa per haver estat tan mandrós.

Però, què puc dir-vos, que fins avui, ja no hagin expressat els companys que assíduament col.laboren en la confecció de l'AMIC?

M'atreveixo a parlar-vos de l'emigració i de l'enyorament que comporta viure tan allunyat del poble. Penso que són dues les classes de gent que acorren a l'emigració: les que han deixat la terra per voluntat pròpia, i els que per diferents atzars de la vida s'hi han vist obligats. Per tant, l'emigració voluntària, és aquella que es produeix per millorar les condicions de treball o per la comoditat que representa viure en un lloc adient per tal de gaudir d'uns avantatges determinats. L'altra és aquella que per causes contràries als

desitjos, ja siguin per falta de treball idoni, ja siguin per causes diverses obliguen a viure en altres terres.

Jo, sortosament sóc del primer grup, i sento una gran emoció cada vegada que m'atanso a aquesta nostra terra, tot i que sovintegin les meves vingudes a Bonmatí. Trobar-me amb aquelles persones que he conegut durant la infantesa, o amb les amistats més o menys profundes que vaig deixar, o topat en els indrets en què amb els companys havíem estat protagonistes de tantes malifetes, o poder conversar amb les noies amb les quals havia ballat, m'emociona profundament. Tot plegat són un manoll de records de joventut que mai no podré oblidar.

Hi ha cops que penso que ha de ser molt enutjós per altres companys que viuen molt allunyats, per als quals el desplaçament pot originar-los un munt de dificultats.

De tota manera tots els emigrants, ho siguin per la causa que ho siguin, ens trobem allà on ens trobem, sentim la mateixa nostàlgia i enyor quan escoltem L'emigrant de Mossèn Cinto que ens parla de la nostra Catalunya.

Llucià Pagès

Record d'escola "La Fotografia"

Una anècdota us vull contar,
que potser algú de vosaltres deu recordar.
En la nostra escola:
GRUP ESCOLAR DÍDAC TARRADELL,
un bon dia al matí,
un fotògraf va venir
i amb el Sr. Ballesta va parlar,
per si els alumnes podia fotografiar.

Quan el senyor mestre ens ho notificà,
d'alegria vàrem esclatar,
però el permís dels pares
haviem d'obtenir,
perquè la foto s'havia de pagar.
(El preu era: cinc pessetes).

A la tarda, a l'escola vam anar,
arreglats i ben pentitats.
I el retratista vàrem trobar, preparat ja.

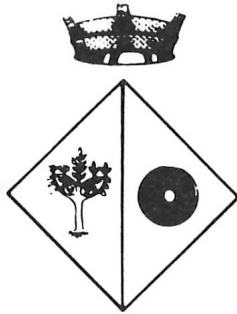
Tots els alumnes s'anaven aseient
en un banc davant del cavallet,
la màquina i un drap,
però jo me'n vaig abstenir
perquè el permís no vaig aconseguir.

En veure tanta animació
vaig tenir la temptació,
i en el banc em vaig asseure,
i la foto em varen tirar...
Ah! i que per cert molt bé vaig quedar...

Temps de dolça innocència i d'il.lusions,
que m'és entranyable recordar.
És per això que en aquestes pàgines
de l'AMIC ho he volgut plasmar.

Lluïsa Vinyolas

L'Ajuntament amb l'Amic

Una cordial salutació vull fer arribar a tots aquells amics que teniu a les vostres mans un exemplar d'aquest butlletí que amb tanta il·lusió es prepara des del poble que tant estimem. Un bon títol per una revista que porta el nom de l'AMIC. Sens dubte a tots ens empena de goig tenir bons amics, i la millor manera de demostrar l'amistat, és fer-ho amb fets com és ara aquest: confeccionar una revista treballada i pensada per a tots els ex-alumnes de les escoles de Bonmatí.

Vull fer arribar a tots aquells que d'una manera o altra ajuden a la confecció de la revista i la preparació de les trobades dels ex-alumnes, el meu suport personal i el de la institució que en aquest moment tinc l'honor de representar, tot encoratjant-vos a continuar sense estalviar esforços, en una tasca que tants bons resultats han donat en els darrers anys. Poder compartir unes estones de diàleg i germanor amb la gent de la mateixa edat, amb els quals vàreu conviure durant la infantesa, és un exercici ben recomanable.

Són trobaments que enforteixen l'amistat i la germanor entre tots, tan necessària en els moments presents en què tantes vegades sentim parlar de desunió, de discrepàncies i d'enveges. Per això, fets com els que comentem tenen molta importància i són més necessaris en la societat d'avui.

Vull aprofitar l'avinentsa per dedicar un record molt especial al meu pare que a.c.s., que va tenir el goig de sentir com a cosa pròpia les vostres trobades, encara que malauradament no podia assistir-hi per causa del seu estat de salut. Us puc assegurar que agràia moltíssim les visites que alguns de vosaltres li efectuàveu en nom dels companys. Gràcies pel vostre gest d'amistat. El seu exemple de treball constant, sempre al servei d'un objectiu noblement sentit, ha estat un testimoni molt important per mi, com també ho és el dels homes i dones que any darrera any no han escatimat esforços per portar a cap un nou retrobament.

L'entusiasme, aquesta virtut indispensable en totes les activitats humanes, encara crea més il·lusió que s'encomana i esperona a tots a superar-nos en els moments de dificultats i entrebancs.

Tant de bó que aquesta il·lusió es contagii entre tots els que formem el nostre municipi.

Amb l'esperança de tornar-nos a saludar ben aviat, el poble, aquest poble, al qual represento, i que sempre serà el vostre, us desitjo en nom seu: FELICES FESTES!!

Fins l'any que ve a Bonmatí.

En Lluís Ribas

En Lluís Ribas, va néixer el 4 d'octubre del 1904. Com que la colònia va començar les activitats a finals del segle passat, això denota que el nostre personatge, és una persona que més recorden els difícils començaments de la vida del nostre poble.

Les primeres dècades del nou segle, (el XX), varen ser cafides de mancances i privacions per la gent d'aquesta terra. Ni Bonmatí, ni en Lluís Ribas, no en foren pas cap excepció. En Lluís és l'únic supervivent d'una família obrera amb cinc fills i d'escassos recursos. El seu pare, que popularment era conegut per en "Pipa", va establir-se al carrer de Sant Ramon, quan tot just aquest carrer s'acabava d'edificar i en el qual havia treballat fent de manobre.

En Lluís Ribas, ja de jovenet, havia fet palès de posseir unes idees innates que no eren pròpies d'un noi de la seva edat que no havia assistit a l'escola a causa de la migradesa en què vivien els seus pares. Per tant, l'escola només la va tenir a la imaginació, però un esperit lluitador, també impropï de la seva tendra edat, el va portar a obtenir la primera feina que va consistir a, un cop a la setmana, posar-se al servei del senyor Sambola, un important propietari de Salt, al qual la gran afecció a la pesca el portava al Ter, prop de la "Fonderia", a exampar anguilles amb un botiró. L'aital

dedicació i la consegüent proveïda de cucs que en Lluís li tenia a punt li proporcionava un guany de 25 pessetes, una quantitat molt generosa per part de l'esmentat senyor.

Després va entrar com "el noi de fer feines" a la Fonda Gubau del carrer de Sant Ramon. Aquesta fonda gaudia de molta fama a causa del desenvolupament de les mines de Sant Julià. A can Gubau, en Ribas hi va fer de cambrer, servint a grans personalitats com és ara: el compte de Romanones, l'enginyer Bertran i Mussitu i en Manuel Portela Valladares, que més tard, el 1911, va ser nomenat governador civil de Barcelona I, el 1935, cap del govern espanyol.

Era, si fa no fa, de l'edat d'en Ricard Gubau, el fill del fondista, amb el qual els unia una gran amistat.

En Ribas, que era molt enginyós i imaginatiu, va en-

carregar al seu amic Gubau, que era espartenyer d'ofici, que li enjovés dos animalons. Va idear-se un sistema de transport ben original que consistia en un carruatge estirat per un tir de gossos. Ben cofoi, i assegut en el vehicle, anava d'ací d'allà admirat per tothom. "D. Manuel", el Fundador, que va posseir el primer automòbil de Bonmatí, un Ford "saltabardisses", quan es creuava amb l'estrany vehicle i amb l'altiu coçxer, sempre li dedicava una amable mitja rialleta.

Amb tot i que la fonda li agradava molt, en el seu cap hi havia l'afany de guanyar diners, pertal de veure realitzat el primer objectiu seriós que s'havia traçat a la seva vida: comprar una bicicleta. Posseir una bicicleta, era per en Lluís un somni cobejat temps ha, que junt amb una altra quimera que més tard esmentarem, seran els dos amors

de la seva vida.

L'any 1919, s'esdevé un aiguat a la colònia, que, a més dels estralls que va provocar a les fàbriques, va esbardellar el canal i la resclosa de Sant Julià. Només amb 15 anys, entra a la brigada de reparació i guanya el jornal d'un home, que és de nou rals diaris, un sou que ja el comença a animar per assolir l'anhelat somni: la bicicleta.

D'una manera transitòria, per solucionar un problema laboral, va fer les funcions de carreter, menant una euga que estirava les vagonetes des del molí de la barita de Bonmatí fins a la mina de la Vigilada de Sant Julià. Va rellevar en Pere Rajolet, perquè la "Tordilla", la seva mula, que era guita, d'una potada li havia trencat una cama.

Un cop reparats els desperfectes de l'aiguat, demana feina a la Paperera Torras. El senyor "Paulino", accedeix a la petició d'en Lluís i el col·loca de "xesclero". El seu sou és de 35 pessetes setmanals amb jornades de dotze hores.

La vida d'en Lluís, no és pas només insòlita en l'àmbit laboral, també ho és en la vida quotidiana: les cartes el treuen de polleguera i no porta pas una vida correcta ni digna com cal a un noi de 17 anys que comença a ser tot un dandi.

Malgrat tot, l'economia ja li permet de comprar-se una bicicleta de segona mà, que li costa catorze duros. La desmunta i la munta a dotzenes de vegades amb l'enginy propi d'un noi espavilat. Aquest aprenentatge sense mestre, li serà molt profitós en l'esdevenidor.

S'enamora d'una noieta d'Anglès que té 15 anys,

bonica, agradable i bona, la Francisqueta, la qual correspon al seu amor platònic. Però un mal dia, que finalment resultarà ser un jorn positiu per les vides dels dos enamorats, s'interposa la gelosia d'una amiga que fa que sigui motiu d'engrony.

-M'han dit, Lluís, que ets un viciós i un perdulari i que si em caso amb tu, vessaré moltes llàgrimes; per això i també pressionada pels meus pares, he pres la determinació de deixar-nos córrer el nostre festeig.

En Lluís li fa de contesta:

- Mira Francisqueta. No t'han pas enganyat, t'han dit la veritat, però jo et prometo i et juro, que d'ara endavant, seré un noi seriós i abandonaré tota classe de vicis. T'estimo i, quan siguem casats, vull convertir-te en una reina, i en compliment d'aquest jurament, prometo que quan pugui et regalaré el cotxe més bonic que hi hagi en el mercat.

El canvi de vida... va ser real i es varen casar a Bonmatí el dia del Ram del 1923. Fan el viatge de nuvis a Sant Feliu de Guíxols amb 25 pessetes a la cartera, la qual cosa vol dir, que la lluita en les diferents facetes no els serà pas gens planera, ans al contrari, però en Lluís, incansable i amant, no té ni un bri de mandra per complir amb els objectius que s'ha marcat.

Des de Bonmatí, on fixen la residència, moltes tardes, es desplaça en bicicleta cap als pobles veïns amb el propòsit de vendre fulletons col·leccionables, que, com diu ell, sempre deixaven l'am preparat per tal de vendre el proper capítol. El benefici sobrepassa les 35 pessetes de soldada que guanya a "cal Paperé". També acudeix a les diverses festes majors i es dedica a vendre unes but-

lletes, amb les quals hom rifa una bicicleta. Cada sorteig li proporciona un benefici de 40 duros.

L'incansable lluita d'en Lluís el porta, l'any 1924, a Bescanó on instal·la una botiga i un taller per reparar-hi bicicletes. Per aconseguir-ho manlleva 6.000 pesetes. La seva estratagema consisteix a proveir-se de material a Perpinyà, ja que el franc té un valor infinitament inferior a la pesseta, i a més, sap burlar molt astutament les càrregues duaneres. Treballa al torn de la nit a can Torras i, les tardes, les dedica a adobar i vendre bicicletes. Malgrat que el negoci ja li marxa, vol intentar una dedicació exclusiva en una població més gran. Deixa la paperera i la plaça escollida és Anglès on, l'any 1932, s'hi instal·la definitivament, assolint-hi uns anys molt esplendorosos i pròspers. Al cap de poc temps, l'instint observador li fa comprendre que Anglès amb el seu radi, no disposa de cap casa d'aviuallament per als molts practicants a la caça i a la pesca, i vet ací que ja el tenim disposat a vendre escopetes, cartutxos i canyes de pescar.

No tarda pas gaire a arribar el "boom" de la ràdio i ell és capdavanter en la distribució d'aparells de la marca Telefunken, proveïnt a les famílies de millor poder econòmic, perquè 400 pessetes, que és més o menys el seu valor, no són pas a l'abast de qualsevol família treballadora. (A Bonmatí, el primer aparell de ràdio que va funcionar el va instal·lar a casa seva, substituint un gramòfon "La Voz de su Amo". Desgraciadament però, el maleït esclat de la guerra, l'any 1936, li estroncarà el seu esperit emprenedor carregat d'eufòria.

Políticament no és afiliat a cap partit ni és cap idealista, perquè l'afany de prosperar li nega tota opció, però això no és obstacle que el privi d'incorporar-se a l'exèrcit quan criden a files la seva lleva. El seu coneixement de les armes de foc, farà que a l'exèrcit el destinin com a mestre armer, cosa que li estalviarà d'haver de lluitar a les trinxeres. Nogensmenys haurà de suportar perills que li van fer veure la mort ben a prop, especialment en diversos bombardeigs. En una ocasió, motivat per una incomprensió d'aquelles que s'esdevenen en temps de desgavell, sortosament aclarida després, li és condonada la pena de mort que tenia tan a prop.

Des de la incorporació a files, fins a l'acabament de la guerra, l'any 1939, té la casa ocupada per militars que la hi convertiren en hospital volant i la recuperarà finalment, totalment desmantellada. Per en Lluís, l'amor envers els seus li dóna conformació, ja que malgrat perdre-ho tot, ha salvat allò que més estimava: la família.

Comença de bell nou de zero, però la seriositat i el prestigi comercial que s'havia guanyat, li servirà de trampolí per emprendre novament l'arrancada. Els anys 40 i 50, són comercialment força difícils, perquè l'economia, certament és ben migrada, però a partir d'aquí, el país començarà a notar un millorament amb l'arribada de les primeres motos: BH - Gutzi - Mobilette - Lambretta i Derbi, de les quals en Lluís en serà el distribuïdor en la demarcació radial. També l'electrodomèstica i el butà seran unes altres fonts d'expansió que no deixarà passar per alt. El moment prominent, però, serà

l'arribada de la televisió, una invenció que a molts no els deixarà dormir, però que a ell i al seu fill Pitu, a causa de la feina els farà perdre la son. El primer aparell, malgrat la migradesa del senyal, l'instalarà a casa seva i servirà de reclam.

En Lluís seguia recordant la promesa que de solter havia fet a la seva animosa esposa, l'aspra que tothora, especialment en els moments difícils, li va fer costat. Era l'any 1950, i per donar-li una sorpresa va voler fer patent la seva segona quimera: comprar un cotxe, un Ondina, el més bonic del mercat, i regalar-lo a la seva Francisqueta en el dia del seu sant, complint així una promesa i venjant-se alhora d'aquella amiga que un dia va vaticinar que tantes llàgrimes vessaria si es casava amb ell.

Era impensable, diu en Lluís, que 80 anys enrera, cucs per anar a pescar em proporcionessin les primeres pesetes, mentre que en l'actualitat, cucs per als pescadors, guardats en el frigorífic facilitin guanys al meu fill.

Aquest ha estat el ferm pas pel camí de la vida d'en Lluís Ribas, un bonmatinenc treballador i honrat, que avui hem volgut recordar a través de les pàgines de l'AMIC, perquè després de romandre molts anys fora, en el seu cor, encara hi guarda un raconet per al poble que el va veure néixer.

L'última estada al poble nadiu, als 89 anys, acompanyat pel seu fill, ha estat enguany, per la festa major, i ensha confessat haver gaudit d'un dia molt feliç bo i contemplant la casa on va venir al món, l'antiga fàbrica Torras, els carrers, la plaça i els molts coneguts, tot i que més joves que no pas ell, li serven el record d'un home bo.

Gràcies, Lluís, i que aquesta vostra ment tan clara, Déu ens la concedeixi a nosaltres si arribem a la vostra edat.

Recopilat per:

**Marià Fornés
Josep Pigem
Benet Valentí**

Una excursió a Ripoll

Un bon dia d'estiu, agrupats amb una colla d'amics, vàrem decidir d'anar-nos-en d'excursió. Va consistir en una sortida que no era pas res de l'altre món; l'objectiu era el de visitar les muntanyes de la comarca del Ripollès, amb el desig de respirar-hi aire pur, tot contemplant les belleses de la natura.

D'entrada, he de dir-vos que pels que vivim en una ciutat, un dia de sortida al camp, ens proporciona un reguitzell d'agradables sensacions, que ens fa sentir lliures per unir-nos espiritualment a la natura amb tot el seu esplendor, com si en fóssim un element més.

La finalitat de l'excursió era visitar Ripoll i la seva comarca, situada a l'aiguabarreig dels rius Ter i Freser, que presenta uns trets que la configuren com una zona de transició entre l'alta muntanya i les terres prelitorals i centrals catalanes.

Sortírem aviat de Flaçà, i després de fer una breu parada a Besalú, vam esmorzar a la "Font Moixina" d'Olot, fruit de la frescor produïda pels arbres i dels harmoniosos cants dels ocells, per reprendre tot seguit el camí fins a Ripoll.

Com ja he dit, la idea era passar un dia en contacte amb la natura. Doncs bé, ara us explicaré com, de manera casual, el que havia d'ésser un dia de camp, va esdevenir una visita cultural prou interessant, pel nostre passat històric com a poble. L'esplendorosa trajectòria de Catalunya com a nació capdavantera a l'Europa medi-

eval, ha deixat en els seus pobles i ciutats testimoni d'antiga magnificència que val la pena conèixer més a fons del que moltes vegades coneixem.

Vàrem arribar a Ripoll, i un cop a la plaça del monestir, ens va cridar l'atenció l'existència del "Museu del Ferro", de manera que, tot i desviant-nos de la nostra primera finalitat, vam decidir d'entrar-hi. I de veritat que no vàrem pas penedir-nos d'haver-ho fet. Allí es mostra l'evolució en el temps de l'art de la forja, s'exposen unes col·leccions d'armes molt interessants, ceràmiques i objectes diversos relacionats amb la vida de Ripoll, així com el funcionament d'un "Martinet" en miniatura, reproducció d'un de tamany natural que s'exposa al seu costat.

Disposats ja a fer cultura, no podia finalitzar l'estada a Ripoll, sense entrar al claustre del monestir, que amb les seves dues-centes cinquanta columnes de fust de jaspi vermellós unes, i de marbre les altres, totes rematades amb capitells de temàtica diversa, és una meravella de l'arquitectura catalana. Tot interessant-nos per la seva història vàrem assa-

bentar-nos que va començar la seva construcció en el segle XII i no es va acabar fins el segle XV. La façana és una de les mostres més importants del romànic català, i en ell es recullen escenes bíbliques i al·legòriques. Aquesta obra, resulta sublim i en cap més lloc, la iconografia romano-catalana no ha compost una epopeia religiosa de tanta grandiositat.

Ripoll és considerat "el bressol de Cata-

lunya" perquè conserva dins el monestir la tomba del Comte Guifré el Pilós, el primer que va considerar els seus comtats com un patrimoni propi, deslligats dels comtes francs i els va passar íntegres sense dividir-los, al seu successor.

La visita al monestir va ser més llarga del que havíem programat i el dinar més tard del que és normal. De tota manera l'espera va ser recompensada perquè vam poder fer una repassada gastronòmica dels embotits de la zona del Ripollès que tenen merescuda fama d'apetitosos. Després de dinar molt a gust, empenquèrem el retorn cap a casa, molt satisfets tot fent-nos la reflexió, que moltes vegades volem conèixer món, paisatges, valors arquitectònics, culturals, etc. i ignorem el que tenim a Catalunya, aquesta nostra terra, que esdevé una gran desconeguda per els propis catalans.

Res més per avui, només desitjar-vos un Bon Nadal i un pròsper Any Nou.

Bonmatí "Mon Amour"

Sardanes a la plaça de D. Manuel. La llum del sol és a punt d'esllanguir-se lentament en una primavera que ja ha perdut del tot la seva timidesa.

La cobla desgrana les harmonioses i saltirones notes de "RETROBAMENT". Em sento vulnerable als records, car el seu títol és prou significatiu. La lletra reconstrueix la nostra memòria amb un contingut, quelcom viu i colpidor.

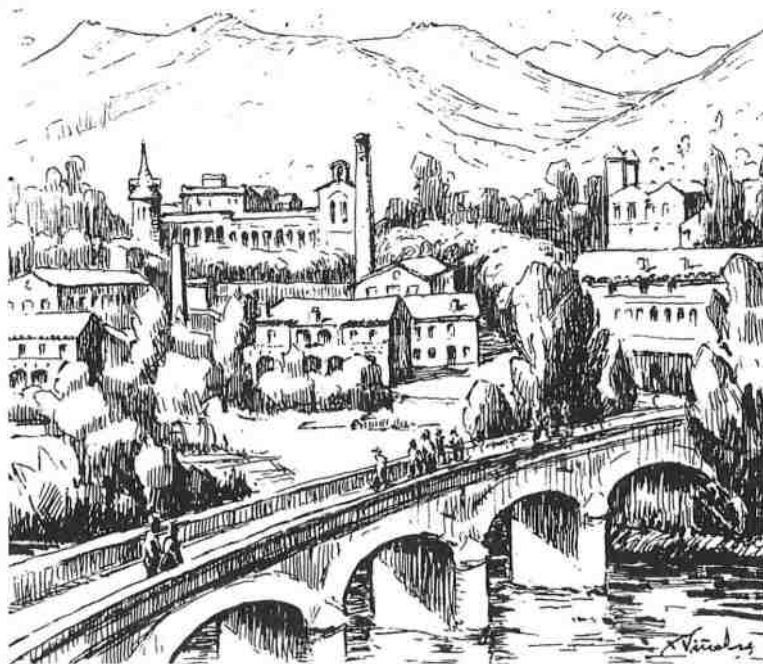
El pensament va girovagant per la colònia, remembrant un gavadal de llocs i esdeveniments viscuts en aquell poble d'aire senzill i acollidor. Seria interessant d'esbrinar les arrels d'aquest fenomen. Potser alguna efemèride no és gaire fidel, car la retentiva ens flaqueja o es deforma amb el temps. Tornar la vista enrera és retrocedir a un Bonmatí que tenia una altra fesomia.

Miro la gent gran del poble. Vull dir més gran que nosaltres. Alguns són desapareguts. D'altres els tinc presents encara d'abans.

Cares sociables, amb aquest esguard de la gent d'aquesta terra. Persones que tenien capacitat de treball i tenacitat sostinguda fins al final.

Llambregant, observo cases que encara són al mateix lloc i exteriorment quasi de la mateixa manera.

Veig l'antic cafè de Can Surroca. Al davant i a la cantonada del carrer, hi havíem tingut l'escola. Indefectiblement apareix el món de la nostra tendra infantesa, amb mestratges indiscutibles. Però avui els pensaments no van pas cap als col·legis.

Un xic més avall del carrer hi ha Cal Flequer. Enfront d'aquesta botiga hi vaig viure llargament, vint-i-quatre anys, en una casa humil com les altres i en un carrer amb plàtans a cada vorera i on voleiaven atabaladors rantsells.

Cases de fràgils estructures, en què si estornudaves, corries el risc que el veí, et contestés

amb un amable: Jesús!

Es pot dir que per nosaltres, aquests dos locals de Can Surroca i Cal Flequer, eren els més genuïns punts de reunió o tertúlia. Escoltàvem amb ulls molt vius i orelles amatents, per aprendre dels veterans, i tal volta marcar la pauta dels futurs anys.

Quan jo encara era un projecte d'home, anava a Cal Flequer com si fos a casa meua. Em deixaven entrar al pastador i àdhuc els "ajudava" una mica en petites coses sense importància tot escoltant dels més grans, converses iròniques sobre alguna criada plicantona o de bon veure del mateix establiment.

Per cert, que en la llar de foc del seu menjador, recordo que hi havia un carboner o bosquetà de les Serres, en Mallol, que pressionat per algun tertulià que ell coneixia prou bé, en una vesprada d'hivern, vaig veure, com deixant la pipa en un racó, apagava una brasa ben vermella del foc de terra, amb la llengua i sense cremar-se! Ens la mostrava clarament i no es veia cap senyal de socarrimat. Però, cosa insòlita, m'impressionà veure-li una creu marcada al

m'impressionà veure-li una creu marcada al bell mig de la llengua.

Aquella visió fugaç, em va quedar gravada a la ment força temps. Per més que ho intentés no vaig poder esclarissar la fosca que m'envoltà aquella nit. No vaig saber si era veraç o si hi havia algun truc amagat. Potser aquell camperol era un "mag" o tenia vocació de faquir? O potser no succeí així, i es tractava sols d'imaginació infantil?

Em vénen a la memòria, les grans discussions, tant en un lloc com en l'altre, entre les persones de més edat, sobre el Barcelona i l'Espanyol. O també entre els partidaris de "La Bisbal" o de "La Selvatana". Tots aquests bàndols, tenien defensors aferrissats, que produïen llargs i acalorats debats, no exempts d'una certa agressivitat verbal que posaven en voler sostenir llurs punts de vista.

Sabent escoltar, s'aprenien moltes coses i permetia en moltes ocasions, assabentar-se de fets de tota mena: esportius, actualitat, crítiques casolanes, denúncies de culpes alienes, caient sovint en el parany d'allò de la palla a l'ull del proïsme i la ignorància de la biga de l'ull propi. Recordo el propietari de Can Surroca, rasant-se el cap

mentre es treia la gorra. Entretant, ell i la família ateniien molta gent a fora, al carrer, perquè en aquell moment tal volta hi estaven projectant una sessió de cine ambulant. Lògicament era mut i l'operador ho explicava a viva veu, per si algú no ho comprenia prou bé.

En algun temps a la carbonera d'aquesta casa, s'havien organitzat sessions de cine sonor i, sobretot ball. Era el que ara en podríem dir una discoteca o "pub", salvant les distàncies. No obstant i això, el ball es feia amb els llums encesos i sense parpellejar com fan actualment. Això no vol pas dir, que, per "error", alguna vegada no s'apaguessin per un petit instant. Però no passava res, ja que sembla que, pecat amagat és mig perdonat. Molts companys hi aprengueren de ballar, cosa que malauradament, jo mai no vaig poder aconseguir.

Quan en plena adolescència, tornàvem de passar la festa a Anglès, a Can Surroca solia ser punt de reunió, abans d'anar a dormir. Arribàvem a hora fosca, lluitant a vegades contra els elements atmosfèrics. Si feia fred, amb la bufanda que ens tapava tot el cap i la cara, Deixant sols els ulls al descobert. Si plovia, sovint xops

fins al moll dels ossos, car difícilment portàvem paraigua. En aquest cas, algun company més previsor, agafava l'últim tren d'Olot, amb la seva remor d'esquellots saltironejant per la via. Llavors aprofitàvem per esplaïar-nos en els esdeveniments del dia, comentant les vicissituds viscudes. O d'alguna bogeria sentimental, sovint més imaginària que real, que alimentava somnis buits.

De tots ens en fèiem ressó. La fantasia, o els pensaments plens d'emocions i flaqueses, brunzien com una llençadora d'un company a un altre.

S'estava acabant l'audició de sardanes. El sol baixava ràpidament i jugava a fet i amagardarrera les muntanyes que s'uneixen amb el cel. Un company dels que també viu lluny de Bonmatí, donant-hi una ullada em comentava:

- Recordes quan de joves, no érem capaços d'emocionar-nos davant d'aquest preciós paisatge muntanyenc? Llavors en podíem fruir cada dia i potser no ho apreciàvem prou, per causa d'ésser una vista quotidiana.

Me'l vaig mirar, assentint amb el cap, i vaig pensar que a vegades, els silencis valen més que mil paraules...

Pere Motjer

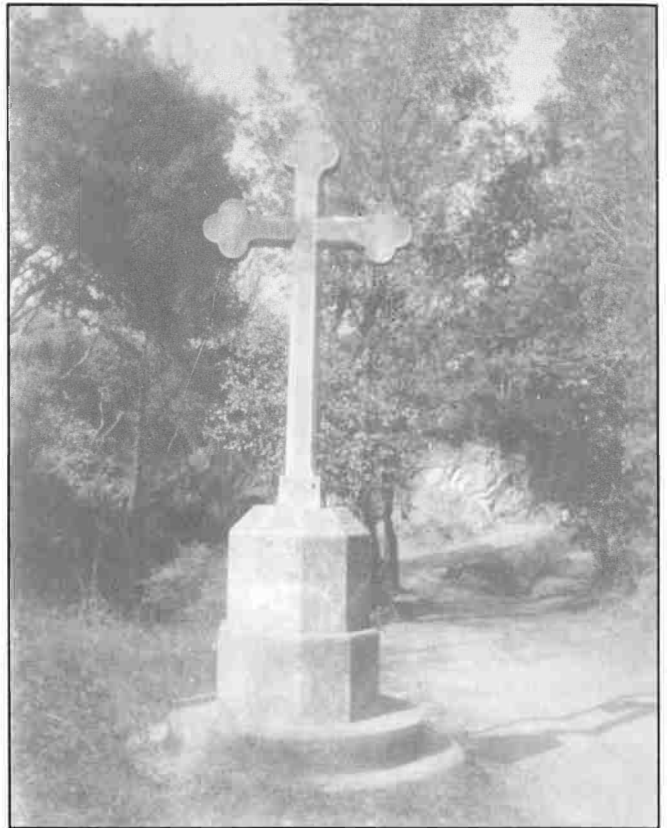
Interpretació popular i història

Acostumats a viure en un món de presses, no disposem de massa temps per admirar les bel·leses del nostre entorn que, amb tota certesa, ens plantegen molts interrogants.

Moltes vegades, doncs, allò que és habitual passa desapercbut: una font, una ermita, una gorja, una pedra escrita, una creu ofegada pel boscatge, solen ésser les víctimes innocents de la nostra ignorància. Pensem que, sense un mapa del nostre món natural i social, els éssers humans romandrien incapaços d'actuar segons un objectiu, perquè no tindrien forma de trobar un punt fix que els permetés l'organització de totes les impressions de què és escomès cada individu. Aquest mapa, però, no ha estat mai una aproximació suficient a l'explicació dels fenòmens que forneixen la cultura i les circumstàncies de les persones.

Fetes aquestes consideracions teòriques prèvies, l'amic Benet Valentí, a propòsit d'esbrinar els successos de "la Creu de Vilanna", lamentava la manca de dades escrites i l'escassetat de documents d'arxiu local, així com la mort de la gent més vinculada al passat de Vilanna, que dificultaven la recerca de les "arrels" profundes de la història concreta.

Fou aquesta noble intenció una porta oberta a un fet tant de temps ignorat a casa nostra, la qual condueix al llibre "LA CREU DE VILANNA: una història dins la HISTÒRIA". Les informacions recollides pel veí de Bonmatí, publicades a l'AMIC, núm. 7 - 2na. època - desembre del 1990 - pp-16.18-, s'aprofitaren per endinsar-nos en els antecedents històrics de la matança del 1851, en detalls de les víctimes, en les persones que feren possible l'aplec del 14 de setembre de 1913 per recordar, a través de l'aixecament de la creu, els que havien estat víctimes d'una traïció, materialitzada per l'acció del cos de Mossos d'Esquadra.

La nostra recerca s'ha desplaçat a la BIBLIOTECA NACIONAL DE MADRID on, a partir del buidatge de la premsa del vuit-cents, ha estat possible compilar una documentació inèdita sobre "la creu de Vilanna". És molt rellevant la informació dels diaris "EL HERALDO", "LA ÉPOCA", "LA ESPERANZA", i "LA NACIÓN" per corroborar el ressò de l'afusellament de Vilanna tant a la capital d'Espanya com a la resta del país. Els detalls d'aquests diaris s'han després del "POSTILLÓN DE GERONA" o "EL SOL", de Barcelona, clars exponents de l'entorn "matiner" del 23 d'Abril de 1851.

D'altra banda, les dades que recullen actes i personatges presents en el citat aplec multitudinari del 14 de setembre de 1913, ofrena de la Joventut Jaumista de Girona als "Màrtirs de la Tradició", romanen immòbils al llarg dels plec de "EL NORTE", "CORREO CATALÁN" i "DIARIO DE GERONA". La pacient lectura de les fonts directes ens ha permès l'obtenció de notícies "apassionades" i, fins i tot, curioses. Així per exemple, EL POPULAR, "periódico de la tarde", en el seu número 1620 del dimarts 9 de setembre de 1851 exposa la llista dels rectors de la Diòcesi de Girona. Pel que fa a les nostres contrades dóna la següent relació:

"Para la rectoría de SELLERA de ANGLÉS a D. SALVADOR CANADAS"; para la de VILABRARETG

a D. BENITO BRUGUERA; para la de BRUÑOLA a D. MIGUEL CORTADA; para la de TAYALÁ a D. JUAN ESPLUGA; para la de SAN DALMAY a D. JOSÉ PUIG; para la de SAN JULIAN DEL LLOR a D. MATEO CANADET; para la de GRANOLLERS de ROCACORBA, a D. MARTIN BASILINA; para la de ROCACORBA, a D. PEDRO CASADEVALL; para la de MONTFULLÁ, a D. JOSÉ FONT".

Aquesta literatura evidencia, clarament, el problema gràfic de la toponímia i antroponímia catalanes a l'hora d'ésser reproduïdes, fonèticament, en el so escrit de la llengua castellana.

El "Diario del partido nacional", El CONSTITUCIONAL, de l'editor "PEDRO LASERNA", de Madrid, número 72, emfasitza "el natalicio de la princesa de Asturias". El batlle

"constitucional" VENTURA MERCADER divulgà la nota telegràfica militar.

"El Excmo. Sr. capitán general al Excmo. Sr. comandante general".

S.M. ha dado a luz a una princesa de Asturias.

Gerona, 17 de diciembre de 1851 a las 8 y 47 minutos de la mañana.- El jefe de sección, RAMON BOY".

Investigacions com les anteriors només s'han pogut assolir a través de l'anhel d'altres. El nostre s'ha nodrit del neguit d'en BENET VALENTÍ i, per això, des de L'AMIC, li donem l'ocasió per compartir, plegats, les "arrels" que cercava. Moltes gràcies.

Dolors Vilamitjana i Carandell

Recordant els amics

*Si Déu és a les trobades,
com que no podeu ser aquí,
digueu-li que resta penjada
la branca seca en el pi.*

*I aquest jorn de terra humida
que envolta el vostre destí,
serà una festa sentida
al poble de Bonmatí.*

*Jo recordo unes paraules
plenes de goig i bondat,
són mots que no tenen ales
i que són al meu costat.*

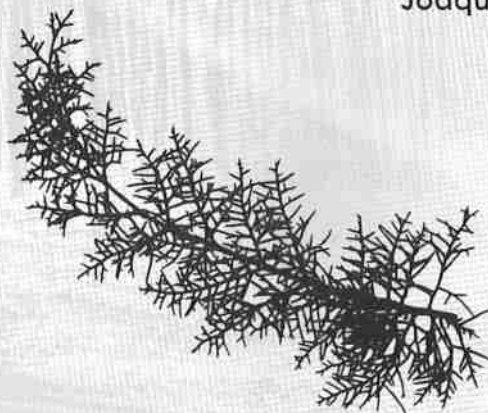
*Continuaran les trobades
amb vosaltres, bons amics,
sentirem les abraçades
i restarem tots ben units.*

*I aquestes terres humides
testimoni d'unitat,
són les llàgrimes amigues
que per vosaltres hem vessat.*

*I vosaltres que avançaveu
pel camí de l'amistat,
per què, amics ens deixàveu
si sempre us hem estimat?*

*Però, si al cel feu la trobada,
al bon Déu dieu-li així,
que encara resta penjada
la branca seca en el pi.*

Joaquim Quer Coll

"Històries inconnexes de Bonmatí"

De petits, a l'estiu, solíem jugar a fer cabanes al bosc, anàvem a banyar-nos a la riera de Calders, al riu Ter o senzillament passàvem les tardes xafogoses fent la berenada sota l'ombra dels arbres.

En una de les nostres "excursions" vam passar davant una cova que encara està mig oberta en la zona dels "motors" (vora la torre Bonmatí). Naturalment, la nostra curiositat infantil ens va obligar a entrar-hi i remenar totes les caixes que hi havia. Allà, entre el polsim i la humitat vaig trobar un llibre vell, mig esparrecat... però encara podia llegir-se el títol: "Històries de Bonmatí", el nom de l'autor no es distingia. Vaig obrir-lo i aleshores jo, que devia tenir 8 o 9 anys, vaig començar a llegir en veu alta el primer full mentre els altres companys continuaven intentant obrir les caixes cobertes de pols.

"A la punta del carrer de Sant Ramon vivia un home que tenia dues filles que eren les ninetes dels seus ulls. Amb el temps la més gran es va casar amb un terrissaire de Vilanna i l'altra amb un hortolà de Constantins. El nostre home estava content de tenir dos gendres amb negoci propi encara que havien de treballar 15 hores diàries.

Un dia, la filla gran, en visitar el seu pare com cada dia, li digué mig plorant:

- Com que sou un home molt religiós m'agradaria que en les vostres oracions demanéssiu a Déu que no ploqui, perquè tenim tota la era plena de plats i cassoles que s'assequen i la pluja s'emportaria el treball d'una setmana.

L'home li contestà que de molt bon grat ho faria.

L'endemà, la filla més jove, en trobar el seu pare li digué: -Oh pare meu, com que sou un home de fe, no oblideu de demanar en les vostres oracions que ploqui perquè les plantes se'ns estan morint de set i, si continuem així,

Es va quedar viuda i molt sola amb la confiança de rebre carta del seu marit.

tindrem moltes pèrdues econòmiques.

- Molt bé filla meva, digué l'home.

Aleshores el pare, en resar les seves oracions digué: *Senyor... (vaig fer una pausa perquè s'acabava la pàgina) que es faci la vostra voluntat".*

Després, veient que els altres infants no mostraven cap interès per les històries, vaig sortir a fora oblidant-me de tots i vaig endinsar-me novament en l'altra història.

"En una casa de pagès, anant cap a Sant Julià, diuen les veus que vivia una noia eixerida i bellugadissa. Treballava a la fàbrica tèxtil de can Casacuberta com molts altres joves del poble, i cada nit, en acabar la feina, anava a peu cap a casa seva. Sempre voltava i res no li feia por.

Un bon dia, el seu pare, cansat que la noia no fos mai a casa i tornés sempre tard, va decidir donar-li un petit "escarment" per tal que així s'estigués més a casa i s'ho pensés dues vegades quan hagués de caminar sola pel bosc. L'home decidí vestir-se de fantasma amb un llençol blanc i una corda a la mà. Quan veié la seva filla apropar-se en negra nit pel camí que duia a la casa, ell que estava amagat darrera una alzina, va fer un salt i li barrà el pas. La noia no s'ho va pas pensar gens; començà a agafar pedres, a donar-li coces i cops fins que "el fantasma" va marxar corrent.

L'endemà el pare li contà que ell era qui s'havia disfressat de fantasma i afegí: -Veig que no tems res, pots volejar sola pel món. Només planyo al xicot que et prengui per muller.

"En l'actual carrer del Pi, vivia un matrimoni molt senzill i ingenu. Ell era deu anys més gran que la seva dona, i sempre deia que per llei natural li tocava morir-se primer. S'estimaven molt, anaven sempre junts i ell, sovint explicava a la muller que quan es morís li enviaria cartes des del lloc on es trobés i li diria com era i com s'hi sentia. Ella el creia fidelment.

El marit, tal com havia intuït, va morir-se primer i ella es quedà vídua i molt sola però amb la confiança que mantindria un "nexa" escrit amb l'home. A partir de la segona setmana de l'enterrament anava cada dia a veure si el carter havia rebut carta i aquest, en no saber què dir-li, s'excusava dient que l'altre món està tan i tan lluny que les cartes podien tardar anys a arribar.

Ella encara va viure set anys més i no va deixar de visitar el carter ni un sol dia. La carta

tan esperada mai no va arribar però ella no va perdre l'esperança i abans de morir va dir al veí que quan rebés notícies del seu difunt marit, li enviés una postal dient-li que es trobarien junts a l'altre món.

Absorta en la lectura apenes sentia una veu que cridava: "Marxem que ve gent gran i ens renyaran". Quan vaig reaccionar vaig veure que tots corrien i jo també ho vaig fer darrera seu amb el llibre a la mà.

Ara, ja han passat molts anys d'ençà que el vaig trobar, però encara el guardo com una relíquia. M'he llegit totes les històries i us meravellariau de les coses que ha vist aquest petit poble en la seva curta història.

Marta Cos Sagué

A Lluís Pi, Albert Garriga
i a tots els esperantistes

Esperantistes, transformem la terra!

És trist de constatar que al món, mai, l'home no hagi estat capaç de viure-hi en pau. No obstant i això confio en l'axioma: "el qui la persegueix, finalment l'hau".

Diu que "quan un no vol, dos no es barallen".
Però, si l'altre vol, no hi ha mai pau:
- Guerra calenta quan la bomba cau...
i guerra freda quan les armes callen.

Els designis de pau, al món, no quallen
freda o calenta, ai!, la guerra hi rau.
Per qualsevol motiu s'arma un sarau,
i els homes, sempre armats, au! ja la ballen.

Els pacifistes també la ballem
tot mantenint-nos sempre entre dos focs.
Volem i no podem! Com ho farem
per assolir la pau si, a més, som pocs?

La violència engendra violència:
L'amor genera pau i convivència...

- Doncs, violents, lluiteu contra la guerra!
Si hi ha tal convergència...

- Esperantistes, transformem la terra!

Bonajn Festojn!

Vida i tradició

Hi ha fets, rondalles i també alguns personatges que, durant la nostra infantesa, causaren en nosaltres un impacte més profund que els altres i que es mantenen en el nostre record, inesborrables, al llarg de tota la vida.

Qui no recorda el pas d'en "Manelet" pel nostre poble? Avançat al seu temps; amb la seva arracada. Periòdicament, en el transcurs del seu peregrinatge a través de les comarques de l'Empordà, el Gironès, la Garrotxa, la Selva i l'Osona, d'anada i tornada, el veieu seguit de la quitxalla, tot cantant "la Maria".

Una cosa que em va quedar molt gravada, va ser la jovialitat que s'encomanava a tots els nens que el seguïem per tot el poble, d'una família que passava pels carrers fent ballar un ós, agafat amb una anella pel nas. Aquesta era la feina de l'home; mentre la dona tocava la pandereta i cantava, una criatura venia uns petits fulletons de color blau, groc, verd o rosa, amb cançons populars catalanes (l'Hereu Riera, Els Segadors, etc.) i d'altres en castellà (Mi Jaca, Angelillo, etc..) al preu de deu o quinze cèntims, segons el gruix.

Era una família que es veia molt unida, tots eren molt simpàtics i agradables. Encara que la seva vida, vista des de la nostra perspectiva, no devia ser gaire fàcil, l'aparença era que vivien feliços i contents.

Fins aquí són vells records. A continuació hi afegeixo un recull d'una coordinació literària de Maria Rosa Borràs, junt amb altres col·laboradors, editada per Marín, sobre la vida en família.

- "Les relacions afectives d'una parella s'han de desenvolupar en un ambient de comprensió i d'amistosa camaraderia. Si hi ha amistat, ambdós aconseguiran major comunicació i es comprendran mútuament. Sols respectant-se com a persones individuals diferents, evolucionaran personalment i faran durador el matrimoni.

- Però, és capaç l'home de prescindir de la seva tradicional autoritat per tal d'aconseguir una veritable companya? És una pregunta que ha tingut respostes diferents en el temps.

- Les relacions socials de la parella, el món del treball, les amistats,

dels parents i de les diferents activitats culturals i recreatives, van enriquir amb noves experiències el mitjà en què es mouran.

- Segons antecedents històrics, en l'estat denominat pels antropòlegs "de la barbàrie", va quedar la parella, provisionalment, unida per un llaç conjugal de caràcter molt fràgil. La família sindiàsmica estava formada per home i dona i la descendència es regia per línia femenina.

- Arthur Wright, que va ser durant molts anys, missioner entre els iroquesos-senecas, una de les primitives estructures matriarcales:

Les famílies vivien en grans cases i regnava un sistema de clans (gents), de tal manera que les dones prenien els seus marits d'un altre clan (gent).

Les dones eren el gran poder dintre del clan i fora d'ell. Arribat el moment, no s'arrugaven per destituir un cap i llançar-lo a les files dels simples guerrers.

- Més tard, amb el domini de l'agricultura, animals domèstics, cria de bestiar i d'altres

feines que feia el pare i que deixava al seu fill, va canviar l'estructura familiar i social.

- En la nostra societat, el matrimoni i amb ell la família, formen una institució econòmica i polític-social determinada. Agrupats, satisfan una sèrie de necessitats d'una manera diferent de com ho farien independentment.

Sociològicament, és un nucli d'associació que interrelaciona diversos individus i els responsabilitza respecte a uns deures entre si i amb els altres.

Des d'un punt de vista legal, el matrimoni és un contracte. Per l'Església és un sacrament.

- Si tot això no es comprèn i no es viu en conseqüència, la família es transforma en un infern de desavinences, no té raó de ser: és una presó que talla el desenvolupament dels seus components".

D'aquella família de cantaires o artistes de

circ, com vulgueu dir-ne, ens va quedar a tots un record que s'evoca en veure la còpia d'un quadre que hi ha a la Universitat de Yale (Estats Units), titulat "Los frutos de la templanza" i que es descriu com una família unida i feliç mentre que la prosperitat es veu per la finestra. És una pintura que té escampades moltes reproduccions.

De totes maneres, digui el que digui la M^{re}. Rosa Borràs, sempre ha prevalgut l'estructura de l'Arthur Wright i, més o menys amagades, les dones sempre han decidit en la vida dels homes. Ho podeu ben creure.

En trobareu també una cita al diari "EL PUNT" del 13 d'agost d'enguany.

- Mireu què deia una cançó popular que figurava en una edició de Salvador Bonavia dels feliços anys 20.

(Sens dubte amb notòries excepcions, encara que no molt freqüents):

FRANCISCA. LA FLOR DE VILABERTRAN

Fadrins que veniu al món
una cosa us encoman,
NO US FIEU DE LES DONZELLES
MIREU QUE US ENGANYARAN.
- Jo n'he festejada una
de l'edat dels catorze anys,
tant temps com l'he festejada
engany darrera altre engany.
M'ha guardat de menjar i beure
m'ha fet posar cabells blancs.
Ara ve la primavera,
les herbetes floriran
floriran clavells i roses
violetes de tot l'any
i també les donzelletes
que els fadrins enramaran.
Francisca, demà us convido
a la plaça a treure ball,
a la plaça de les Verges
que sereu la principal.
A la plaça de les Verges
a unes gales que hi fan.
Espereu-me allí a la plaça
a la vora del portal.
- Així que arribo a la plaça
ja la veig que va pel ball.
Jo n'he preses grans quimeres,
ne devallo plaça avall,
al ser al cap de la plaça
ne trobo dos capitans.

- Senyors: demano llicència
per ser soldat de cavall.-
Ja li entreguen la motxilla,
la motxilla i el cavall.
Jo els en demano llicència
per donar-me un tomb pel ball.
- Deu-ne dos i tres i quatre,
doneu-hi los que volgau.
Ne dono tres tombs per plaça,
tota la gent va guaitant:
- Aquell jovenet tan guapo
s'ha fet soldat de cavall.-
Ja en veig venir la Francisca
amb llàgrimes cara avall.
I de què ploreu Francisca?
no n'haveu de plorar tant.
Val més anar a la guerra
i menar un bon cavall
QUE ALS CAVALLS LA BRIDA ELS REGNA
I A LES NINES NO POT MAI.
De fadrinets molts ne queden,
cascús amb el qui volgau,
que vós n'heu sigut la causa
si só soldat de cavall.

(No hi figura autor, segurament per
si de cas i en previsió)

Josep Carreras

Sant Roc de la Barroca

*Un dia, de bon matí,
desitjant anar algun lloc
per fi vàrem decidir
pujar al cingle de Sant Roc.*

*Primer trobem Constantins,
i les Serres més enllà,
no coneixent els camins
ho hagérem de preguntar.*

*Bo i deixant el camí ral
i ajudant-nos d'un bastó,
ens enfilem tot cap dalt
l'Arcadi, l'Àlex i jo.*

*Uns breus moments reposem,
i a la vora del camí
flors boscanes hi trobem,
farigola i romaní.*

*Tot pujant a poc a poc
per l'estret i dret camí,
a l'ermita de Sant Roc,
arribem a dalt per fi.*

*Més tard invoquem al Sant
que té per company un gos
(i una carbassa penjant
del capdamunt d'un pal gros).*

*Dolça pau hi hem trobat
sota dels alzinars vells,
sols el silenci és trencat
pel refilar dels ocells.*

*I, contemplem amb detall
uns bells pobles de pagès,
el riu Llémena amb sa vall,
la Selva i el Gironès.*

Avel·lí Rovirola

La flora

Es dóna el nom de flora al conjunt de vegetals que espontàniament sorgeixen de la terra i ensems la poblen. Però el terme flora, té un significat més o menys restringit, segons la zona geogràfica, puix està condicionada per diferents circumstàncies; la més important de totes, sens dubte: la climatologia.

La flora en la nostra província és precisament una de les més esponeroses del país. Aquesta ufana és deguda a l'abundor i varietat de les diverses espècies de vegetals, agraciades per la diversitat climàtica. La pluralitat de la vegetació la trobem en el litoral, fins a una altitud aproximada als 500 metres. Aquesta és la flora que ens envolta i que, mentre no sobrepassi l'esmentada alçària, l'hem de considerar de clima mediterrani a causa de la temperància dels hiverns i la calidesa dels estius. Això fa que en aquest espai tinguem com a representants genuïns de la nostra flora: el pi pinyoner, el pi bord, l'aulina surera i el pollancre. Quan a matolls: l'arboç, l'arbust, les ginesteres i el coscoll entre d'altres.

Si ens enlairem fins als 1.600 metres, llavors, a més a més de l'esmentada vegetació, encara d'àmbit mediterrani, però amb influència atlàntica, trobarem que, a les nostres muntanyes, hi predomina el roure, el castanyer, el faig i el freixe.

Quan arribem als 2.300 metres, per l'acció del clima subalpí, hi descobrim l'avet i el pi negre. I, a partir d'aquesta altitud, comencen a escassejar els arbres per causa del fred i de la neu, que hi ha romàs durant cinc o sis mesos, per donar pas a un nou tipus de vegetació pròpia de l'alta muntanya, com són les grans extensions de prats i tarters.

Com podem comprovar, la nostra flora, la mediterrània, és la més abundosa i variada, i... possiblement els que havem nascut en aquestes contrades, no sabem apreciar la bellesa dels nostres frondosos boscos, allò que tenim tan a l'abast i podem albirar tan bon punt sortim de casa. És probable que sigui veritat, que els arbres no ens deixen veure el bosc.

Amb tot i això, la natura, aquesta flora que és l'immens pulmó que nodreix de vida els nostres cossos, sovint xoca amb algun desaprofitement que no la tracta com cal. Ho testifiquen milers d'hectàrees cremades aquest estiu, malgrat els esforços tècnics i humans emprats per extingir els incendis.

No obstant això, majoritàriament, la gent, cada vegada va prenent més consciència pel que fa a la protecció i el respecte que mereix la natura, una esperança que queda reflectida en els espais naturals que, a poc a poc hom ja va protegint, i s'incrementarà més si cal, quan s'aprovi el P.E.I.N. (Pla espais interès naturals) en el Parlament de Catalunya.

Marià Fornés Pou

Trobada de

La salutació que envià al delegat de Girona posa així:

Pere Jané Puig
Bogotà-Colòmbia.

Benvolgut amic Cornellà.

Una vegada més he tingut l'immens plaer de rebre noves vostres. Aquest plaer, però, es torna nostàlgia i tristor de veure que no puc acompanyar-vos a causa de la distància que ens separa i ensems, pel cost que representen els viatges. Aquesta vegada encara em produeix més recança de veure que us trobareu a Olot, que és ben a prop del meu poble de Bonmatí.

Pere Jané Puig

Germanor a Olot

De totes maneres, us acompanyo moralment de tot cor i si fos possible, us agrairia que en algun moment de la festa, féssiu saber la meua adhesió a l'acte, amb una salutació molt cordial per a tots els "Biberons" supervivents, i una de molt especial per als companys que foren del Batalló de Muntanya Pirinaic, dit també Batalló Alpí.

En aquest batalló, que fou refet a Girona amb molta gent de les comarques gironines, estic segur que hi ha força supervivents pertanyents a l'Agrupació.

Res més, una abraçada per a tots.

El dia 13 de maig del 1993, es va celebrar a Olot, la trobada que anyalment organitza l'Agrupació de supervivents de la lleua "Biberó-41". Enguany, la festa no va ser d'àmbit comarcal com les altres, aquesta va tenir la facultat de reunir a més de 3.500 "biberons", tots ells residents en les zones que enclouen els Països Catalans i que durant la guerra van lluitar en els dos cantons.

En l'espai dedicat als parlaments, va ser llegida una salutació signada per en Pere Jané, un bonmatinenc resident a l'altra banda de l'Atlàntic.

Per ser un ex-alumne de les escoles de Bonmatí i assidu col.laborador de l'Amic ens plau de poder-ne fer esment.

Un altre de bolets

*Un dia normal, com sempre,
en ser ja en temps de bolets,
allà a mitjans de novembre
vaig anar a buscar escarlets.*

*Cap a Sant Martí Sacalm
jo hi sabia una "trasquera",
era sota el Far, pujant
per sobre la carretera.*

*Però arribant a l'indret,
de què tant em reflava,
no vaig veure un escarlet
en tota aquella contrada.*

*Això sí, a tort i a dret,
motos i cotxes trobava,
talment semblava un aplec
pel xivarri i la gentada.*

*Per collir una "flotarada"
dins d'un clot em vaig ficar,
d'un esbarzer que punxava...
jo esgarrinxat vaig quedar.*

*Com que era moll de debò,
vaig fer una gran relliscada
i, bolets, cistell i jo,
rodolem per la baixada.*

*Per fi, em vaig resignar
d'espigolar i no collir:
un aquí i un altre allà,
per poder el cistell omplir.*

*Quan a casa amb la mestressa
els tinguérem netejats,
valga'm Déu, quina sorpresa!
Quasi tots eren corcats!*

Avel·lí Rovirola

Recordant els anys 30

No fa pas molts dies que tot remouent papers vells, vaig trobar-ne un que per títol posava: "Anuario general de España 1934", que em va cridar l'atenció perquè hi englobava una informació relacionada amb la vida de Bonmatí a l'esmentat any. Aital referència, ha estat el motiu que m'ha induït a recordar i analitzar com es desenvolupava la subsistència a la nostra colònia després d'haver transcorregut seixanta anys.

L'esmentat anuari que transcriu del castellà, posa:

BONMATÍ - Colònia fabril de 448 habitants de Fet i 484 de Dret.

Ferrocarril: Olot - Girona, gran i petita velocitat.

Festa Major: Pasqua de Pentecosta.

Escoles Nacionals: Professors Sra. Júlia Fiol i Joan Juanals.

Capellà: Rend. Arseni Griera.

Botigues: Miquel Massana - Llorenç Martí - Joan Surroca.

Agent Comercial: Gregori Labayen.

Paleta: Francesc Surroca.

Barberies: Francesc Solà - Josep Valentí.

Bicicletes: (Dipòsit): Pere Puig.

Cafès: Esteve Maurici - Joan Surroca.

Carbons (Tractant): Joan Surroca.

Carnisseries: Maria Cassà, Viuda Casacuberta - Joan Pujolar.

Col·legi: Joan Galí.

Llevadora: Joaquina Bustins.

Electricitat (Subministrament): Josep M.^o Bonmatí.

Estanc: Vda. de "Domingo" Sánchez.

Ferrocarril: (Cap d'estació): Martí Costal.

Farines (Molí): Joan Pigem.

Filats de cotó: Fàbrica Fills de Vicenç Casacuberta.

Fustes (Tractant): Joan Surroca.

Modista: Carme Sala.

Fleca: Miquel Massana.

Paper: Fàbrica Salvador Torras Domènech.

Fondes: Esteve Maurici - Joan Surroca.

Societats: Cooperativa "La Bonmatinenca" -

Germandat de Sant Joaquim.

Teixits (Comerç): Josep Sala.

Sabateria: Miquel Ros.

Correus: Pere Cases.

Espardenyeria: Francesc Surroca.

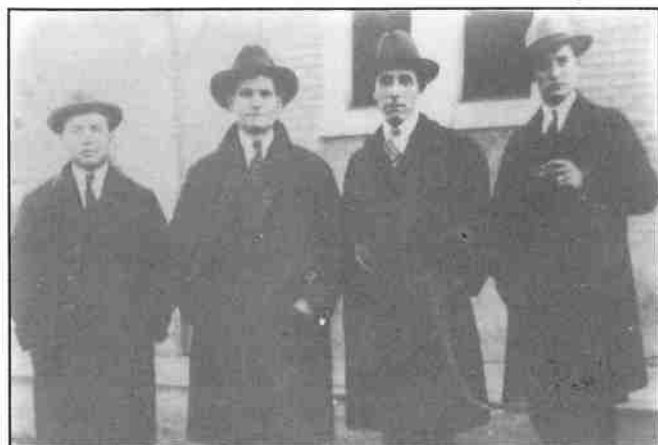
La primera meitat d'aquesta dècada, per la colònia Bonmatí, van ser uns anys molt bonics i esperançadors, perquè la gent que havien baixat de Sant Joan les Fonts amb la Paperera Torras al 1903, junt amb els pagesos que provenien del camp, ja s'havien establert i acomodats després d'haver estrenat la colònia i superat unes mancances pròpies de l'època. Hi va haver dos anys que varen marcar dues fites molt importants en la vida de tothom. Hi hagué un abans i un després per a cada una. La primera fou en l'any 1929, l'any de l'exposició internacional de Barcelona, a la qual vaig tenir el goig d'assistir quan tot just tenia set anys agafat de la mà del pare, i l'altra al 1936 de trist i infaust record per a tots.

Pels nouvinguts, un cop superats els primers anys, que van ser una trentena, la vida ja els va suposar una existència més plaent, puix tot posant-hi arrels es van anar adaptant a la vida de la colònia. Pels primogènits dels primers pobladors, malgrat la munió de mancances i d'haver d'anar a raure a les fàbriques de paper o de fil per guanyar-se la vida, aquesta ja els va ser més planera. Dissemblantment dels pares que havien de romandre 60 hores setmanals a la fàbrica, aquesta joventut ja va gaudir de la jornada laboral de 48 hores, que feia poc que s'havien acabat d'implantar, i va poder fruit de la casa i l'hortet i, de propina, algun viatge al bosc per tornar-ne amb un feix de llenya a l'esquena. Amb tot i això el cafè de ca l'Esteve diàriament s'empenava de manillaires.

Era molt important poder comptar amb un jornal fix que a can Torras i can Casacuberta era d'unes 24 pessetes setmanals. Amb tot hi haver de contribuir al desenvolupament de la família, ja que tampoc no s'estacaven els gossos amb llonganisses, era un signe, que en aquell temps suposava prosperitat i benestar. Molts

joves dels pobles veïns no podien pas gaudir d'aitals avantatges. Per alguns, els nois de Bonmatí, eren la imatge, en la qual els haguera agradat d'emmirallar-se. Eren uns nois carregats d'alegria i bon humor que eren força dandis i solien ser admirats per la manera de captenir-se. En Fèlix Garangou, explica que, el 1935, van organitzar un viatge en autocar a Barcelona per tal de veure un Barça-Madrid en el vell Camp de les Corts. Les despeses del viatge, dinar, accessos al camp i a "El Molino" van sumar 45 pessetes, puix de deu duros de plata, encara en Fèlix en va tornar un duro a casa. És clar que aquell dia devien tirar la casa per la finestra perquè es van "polir" dues setmanades en un sol dia. La colònia durant molts anys, i els que comentem hi són compresos, va ser un nucli industrial molt important on hi acudia gent de tota la rodalia, ja que la conjuntura de la feina la convertia en un destacat centre comercial. Venia gent de Constantins, de Sant Julià, de les Serres, de Sant Climent, de Vilanna i de Trullàs. Aquests veïns afluien a l'estació per agafar el tren, anar a la barberia, a l'església, als cafès, a la fleca i a diferents botigues que hi havia a la colònia.

També era un centre d'agrupament, especialment pel jovent dels nuclis de la rodalia, ja que el de la colònia els atreia com un imant per tal de conviure junts, mentre freqüentaven els cafès i es convertien en fervorosos col.laboradors del futbol i participants directes de les activitats de Bonmatí, entre les quals, i com a més destacada, la festa major, respectant, això sí, qualsevol ideologia i manera de pensar tant política com religiosa. Malgrat tot, no hem pas de pensar que el jovent de la colònia fos d'allò més candorós, i que sempre

El jovent de la colònia, al 1924 ja la pintava força. D'e dreta a esquerra, en Ricard Danés, en Joan Saltor, l'Eusebi Ferragut i en Joan Oliveres.

anés amb el lliri a la mà no; puix es portava l'oli i es deixava conèixer en les festes dels pobles veïns, però era sempre solidari i generós.

Per allà al 1932 o el 33, van crear una associació recreativa que varen batejar amb el nom de "Penya Lliure", l'objectiu de la qual era d'organitzar festes en què hi predominaven, com és natural, les ballarugues, que tenien lloc a la carbonera de can Surroca, però la finalitat preeminent era collar un xic el jovent ja que algun es foraviava. Perquè això no succeís, hom procurava imposar el seny sobre la rauxa.

L'adveniment de la república del 1931, i la proclamació de l'Estatut de Catalunya el 1932, culturalment van ser uns factors molt notoris per l'ensenyament en els pobles de les nostres contrades. A la colònia no solament van influir als escolars, sinó que se'n van beneficiar millorant els coneixements, aquells que ja havien acabat el cicle escolar. Va ser molt fructífera també la creació d'un Centre de cultura femení, obra d'una filla del fabricant paperer Salvador Torras Domènech. La finalitat del centre va ser la de preparar les noies per diferents facetes d'unes vides que havien iniciat el seu esclat.

La colònia tenia un veïnatge (i encara el té), que estava totalment vinculat a la colònia. Aquesta, la colònia, era un patrimoni de la casa Bonmatí, la qual no va permetre mai l'assentament de nous propietaris en la seva finca. No obstant i això, alguns, pressentint la prosperitat de Bonmatí, malgrat haver-hi un pont entremig, atrets pel seu veïnatge no els hi va fer res d'establir-se a l'altre costat, paral.lel amb la carretera i a la dreta del Ter, però en territori de Vilanna. Pels de Bonmatí eren "els de l'altra banda o els de l'altre costat" i per l'Amadeu Danés, que hi residia, amb l'humor que sempre el caracteritzava, deia que ells eren "els de la Barceloneta". S'hi van establir, una fleca i un restaurant, dues tendes de comerç, una barberia i una botiga de roba, un carreter i un ferrer, (els dos oficis que sempre anaven aparellats), un hostel, una fusteria i fins una vaqueria i tot. D'aquesta vaqueria, recordem que diàriament en sortia una lletera, que no era altra que la mare d'en Joan Rajolet, que lleugera com una daina, amb la "marranxa" i les mesures a la mà, traspassava el pont i es dirigia devers els carrers de la colònia per tal de subministrar llet a les famílies.

El pont i les arribades del tren els capvespres a l'estació, amb el senyor Costal de "jefe", també eren pretextos molt atractius per a les

parelles que anaven a escampar-hi la boira... si n'hi havia. Tant els nois com les noies de "l'altra banda" d'edat escolar, i més tard en l'adolescència, estaven identificats de tal manera amb la jovenalla de la colònia, que plegats, amb la seva jovialitat, donaven un cert encant i una peculiar alegria pels carrers i la plaça.

Arran de la proclamació de l'Estatut de Catalunya, Vilanna, va gaudir d'una nova escola. En fou mestre, el recordat Josep Mascort, un digne representant de l'enyorada escola catalana, que més tard, en els anys 33 i 36, ocupà un escó de diputat de Catalunya a les Corts. Anar la quitxalla de "l'altre costat" a la nova escola, mai no va ser motiu d'impediment perquè s'estronquessin ni la unitat ni les bones relacions existents. És que ser nascut aquí, a les mateixes contrades, malgrat haver-hi un pont entremig, aquest, mai no va suposar una

frontera, sinó ben contràriament: va ser un nexa d'unió entre la gent de bona voluntat de les dues bandes, que sadollats de bons sentiments, només tenien la pretensió de fer un món més estable i humà.

La sana companyonia que va existir durant anys de què tots plegats vam gaudir dintre d'un mateix estament social i polític, malauradament va tenir un final... Un final, tanmateix ben esgarrifós que es va estroncar l'any 1936.

Un llambric fastigós i de mal record, va injectar un nèctar verinós a aquell jovent, un verí, que va ser suficient per distanciar a una joventut que només tenia una aspiració: ser feliç.

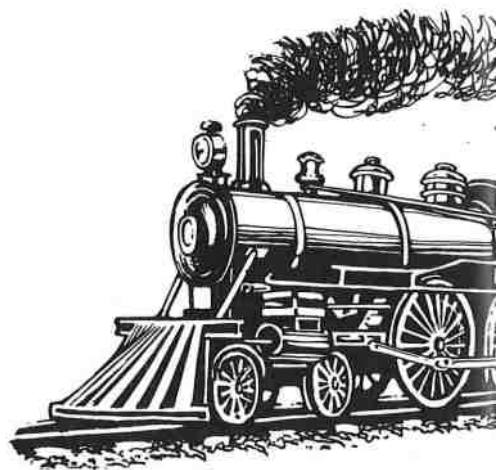
Benet Valentí Guitart

La màquina de tren

Al meu avi que va passar-se mitja vida, viatjant amunt i avall d'un tren.

L'avi tenia en els ulls l'enyorança d'un passat quan remuntava l'intrèpid abisme dels records amb la mirada perduda a l'infinit. Com en l'oblit. Quan explicava aquelles històries a Kim li semblava que l'avi manifestava tot el desig de tornar a revivre-les. Potser al cap i a la fi fossin quimèriques nuvolades d'imaginació arcaica i tanmateix forana per aquell vailet de tretze anys. Però l'avi, amb aquella estelada de vermell als llavis, retratava amb paraules pròpies i senzilles una esborradissa il·lusió. Se li escapava a l'avi Narcís, una emoció tangible en els seus

ulls vora el foc de la xemeneia. Una expressió que Kim podia endevinar d'un:... fa tant temps d'això... ja no me'n recordo. I un respirar profund, gairebé prolongat que s'advertia precoç en aquella gent lleugerament cansada. L'avi Narcís n'estava. En l'esborradís dels seus ulls benèvolos de blau, la pell, obscurament curtida, hi destacava. Tot el seu cos desprenia el pes d'un home castigat pels anys. Pas a pas, feixuc, poc ferm, s'havia refugiat en un racó. Cada vegada més. Potser fora la por, l'angoixa d'un caminar insegur que el desterrava en una quietud fondíssima. A Kim li feia tot l'afecte que l'avi es

guardava gelosament oceàniques meditacions que ell no haguera comprès. Per això quan l'avi va cridar-lo aquella tarda, arquejà les celles amb una curiositat rosegadora. Malgrat creure

saber llegir entre les comissures dels seus llavis muts, va sorprendre's. Mai no havia entrat en aquella habitació a on ara l'havia convidat a fer-ho. L'avi li havia dit: "Entra. Et vull ensenyar quelcom que guardo fa molt temps". De primer la saleta estava fosca, i l'avi va fer córrer la cortineta vermella per deixar traslluir la claror diürna. El sol de la tarda rebotí feroçment pels cantons descobrint-ne els secrets. Kim va dir: Fantàstic! És molt bonic, avi. Ho digué fluixet sense voler pertorbar gaire la pau del lloc. La visió d'una màquina de tren miniatura l'havia eclipsat. Era de dimensions petites, altes com un pamet de mà, i es veia molt simple. Molt real. Era pintada de color verd i negre, i arrossegava dos vagons amb seients de veritat. Tota ella estava detallada i polida finament. L'avi Narcís digué somrient:

- Celestina. Així és com es deia: Celestina. Trenta-cinc anys de la meua joventut, amunt i avall. Ell era el revisor. Un jove de bona talla fent camí

mateix. En les seves mans reposava la màquina com un valor molt preuat.

- Gran part de la meua vida va transcórrer llanguidament sobre vies i estacions. Amuntegant records, camins feréstegs i valls; rius i ponts, homes cepats, dones encaramelades, jovencells i pubilles, alegries i tristors. Tot allò que es desplega davant l'ull humà i que ens fa menys ignorants de llurs vides. A l'avi li va fer descabdellar un somriure mentre li deia que d'ara endavant aquella màquina era seva. Cedia a Kim la fortuna d'aquell endimari verd i negre.

L'avi continuà: - Amb el progrés el tren va deixar pas als innovadors medis de transport. Era l'any 1962 i ja ningú no volia viatjar en els vells trens, els companys de ferro s'havien oblidat per sempre entre fums i plovisqueigs. El ferrocarril que tant havia acompanyat tan en els curts trajectes de rodalies com en els llargs, restava com una peça més de qualsevol museu. Era evident que els temps havien canviat.

Aquell home tan cansat esbufegà fortament. Els seus ulls manifestaren quelcom més quan va dir-li:

- Estimat Kim, tingue'n cura quan jo no hi sigui. Fes-ho perquè en la Celestina hi visqui jo en record. El noi es va guardar per ell aquelles paraules.

Poc després l'avi va morir. "La vida és com un tren - pensà retenint l'emoció - l'avi ha marxat en una Celestina a fer el seu últim viatge. El darrer destí".

Instintivament recordà l'endimari. El va agafar i se'l va endur vora la via del tren, ara atapeïda per una vegetació

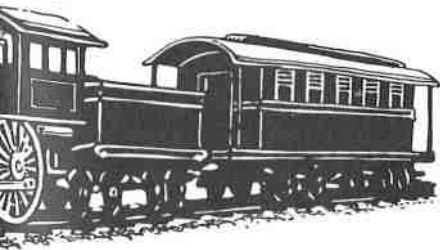
selvàtica, lluny del que abans havia estat. L'estació estava mig derruïda. Vella i cansada com tot, reduïda a l'últim vestigi. Condemnada a dormir amb els fantasmes del lloc. Kim es va asseure sobre una barana de pedra. Situant l'andròmina a un punt concret, a l'alçada dels ulls, i tancant-ne un, horitzontalment sobre la línia de la via s'imaginà la màquina sobre el carril.

- Pst, pst! Ep, vailet. No saps pas a quina hora passa el tren cap a Vallsala?

El noi es va girar lentament. Era una veu de timbre gravíssim. Un home ferreny amb boina i armilla estava assegut en un banc de l'estació i l'escrutava cuidadament amb la mirada.

- Que no em sents, "Nano"? Digué més lentament. Kim va arronsar les espatlles.

- No... no ho sé -va aconseguir dir. Estava atònit. Al seu voltant semblava que tot havia recuperat la lluïssor del passat. L'estació es mantenia rígida i segura. Tot estava pintat de viu. Es visibilitzava perfectament la via, sense herbes ni pedres, ni destorbs. El cel havia adquirit una blancor de setí. Dues dones joves vestides de llarg conversaven animadament mentre dues criaturetes dolcíssimes corrien inquietes per l'estació. Kim observava amb atenció aquelles escenes. Un noi d'uns quinze anys estava assegut a un altre banc carregat amb una vetusta maleta. I sense més ni menys Kim va pensar en la maqueta. Va intentar recordar on l'havia posat. Però no la trobava. La màquina! La màquina....

amb una amiga de ferro.

Un raig de llum xocà contra la petita màquina com presa per una complicitat divina.

- Una esbufegosa companya, la meua Celestina. Va repetir el vell Narcís per si

- La màquina! Per fi, ja és aquí- Va anunciar amb entusiasme l'home ferreny tip d'esperar, i amb impaciència notòria. El cap d'estació va tocar la campaneta advertint l'arribada.

Efectivament, pesada i d'una voluntat capritxosa s'atansava la ferralla novíssima de tren. Les dues jovenetes amb les dues criatures, i també el jovenet hi pujaren amb diligència. L'home ferreny amb el pas més costós i un cistellàs carregat pujà l'últim. La campaneta tocà per segona vegada. El tren engegà novament el trajecte. Kim s'havia assegut prest al compartiment del jove. La curiositat l'havia llançat a l'aventura locomotòrica. El seu company de viatge tenia un somriure agradable i aviat entaularen conversa. Era un jove seminarista que es deia Marc Tumell.

- Es diria que és la primera vegada que puges al tren-, va dir-li amb cançoneta, (i de fet ho era). Kim procurava mostrar una actitud distesa. Però tot el que feia demostrava sorprendre's, embadocar-se amb el mobiliari ferroviari i tot allò que els seus ulls anaven descobrint.

El jove seminarista bellugà el cap amb un somriure. Va obrir la maleta d'on va treure un diari. Començà a fullejar-lo davant el palplantat company.

- Avui no porta pas uns articles gaire interessants! - Suspirà agrament Marc Tumell. Kim va mirar per la finestra. La cara del vailet va somriure sota esclats de sol. El paisatge delatava l'adveniment primaveral.

- Som a vint i escaig d'abril,

no? -Va fer Kim.

- A veure... El seminarista va buscar la data del diari... sí senyor 25 d'abril de 1932. -Sí, sí. Confirmà de nou davant d'aquella expressió d'incrèdulitat. Kim va obrir els ulls (1932!) Ho havia vist al diari, sí. La boca se li badava de sorpresa. Marc Tumell (el jove de somriure agradable) seguia fullejant el diari, fat i buit.

Els xerriqueigs del tren li amartellaven el timpà com espasms. Se sentia pres d'una bogeria momentània, incomprendible. Era tal vegada una víctima de la imaginació? Què hi feia allí? I la màquina, on era? Va tancar els ulls, una vegada i una altra. Era inútil: Seguia a dalt d'un tren que ni tan sols existia i... havia viatjat seixanta-un anys enrera en el temps!

- Bitllets! Bitllets" -El revisor s'anava acostant. La seva veu es confonia amb el xuf-xuf i les etzivades dels trontolls. La veu s'anà fent més clara. Marc Tumell es va deixondir d'una mandra que la lectura poc substancial li havia proporcionat.

- No tens bitllet? Preguntà en un to inquisitiu el seminarista. Kim va respondre amb un arronsament d'espatlles - Bitlleet? Suposo que jo... jo, no...

- Bitllets nois- La veu era ja d'una naturalitat inconfusible. Kim va aixecar el cap. Un bategar d'ales immenses desplegadas dins el cor va oprimir-lo. Va ser la brusquetat i alhora bellesa deificada d'un vent tardorenc contra les fulles despreses. Un no sé què.... S'acabava de trobar cara a cara amb un home esprimitxat i recte. D'expressió continguda, pell obscura i

mirada platejada que en un extrem de la boca li penjava una enorme pipa. Marc Tumell va donar-li el bitllet que aquest va marcar. Kim va aixecar-se del seient tentinejant. Hi va haver entre ells una mirada còmplice.

- A la fi has vingut- Va dir suaument el revisor.

- Tu m'has cridat avi, això no és més que un somni- Gosà dir el vailet melangiosament.

- El somni de la vida, jovenet. Només serà il·lusió si tu ho vols. Totes les menuderies de la vida (aquella Celestina de metall), es poden transformar en grans realitats. El secret està en veure-hi amb altres ulls. De vegades, tot sembla tan petit i vulgar i darrera el mirall s'hi amaga la part més bella i simple de la vida.

- Celestina... aquella que acompanya amb els estels. La "celeste" infinita d'esclats estelars- Al noiet se li va escapar un sospir de complaença, com si se li obrís davant seu el batec més gran de felicitat. -Les il·lusions estan allà a dalt, al cel i les realitats a la terra.

Allunyant-se enmig de colors i de formes, l'avi va anar desapareixent amb un somriure benèvol entre una boira espessa. A Kim aquella primavera li va semblar més bonica, la més sàvia, i rica en contrastos. Sota la llum d'un nou dia la vida va aparèixer davant d'ell com l'expressió més nítida de l'esperança.

Roser Martínez i Casadevall

El raconet d'en Pons

"Carta als amics de Bonmatí"

Ara fa 43 anys que jo, el vostre amic Pons, ja era un bon coneixedor de les més indispensables nocions musicals, les suficients que em permetien d'entendre, que amb unes notes de l'escala musical degudament col·ligades damunt d'un pentagrama, es podia obtenir una harmoniosa melodia. Aquest va ser el motiu que em va impulsar a compondre la primera sardaneta, que, per raó de ser la primera em va omplir d'una joiosa

complaença. Va ser el començament d'un llarg peregrinatge per places i viles de l'Osona, plegats amb els meus estris musicals.

Va ser la primera sardana d'un abundós rosari de composicions, que he tingut el goig d'escriure en el decurs dels anys. Algunes han estat dedicades a unes viles i a uns poblets que per una circumstància o altra m'he anat trobant al llarg del camí, però de la mateixa manera que un pare de família estima tots els seus fills, com ell, també he

tingut unes predileccions que per a mi tenen una condició molt especial.

Vaig néixer a l'Esquirol, un poblet que per motiu de la feina, vaig haver de deixar quan tenia trenta anys, un poblet però, que sempre he mantingut tot i ser-ne separat molt al fons del cor. No és pas d'estranyardoncs, que a l'hora de compondre una sardana, l'emocionada inspiració musical em provoqués un sentiment cap al poble de l'Esquirol i a la seva gent.

La sardana "Poble enyorat", que vaig dedicar a la terra en què vaig néixer, és una de les dues sardanes que més profundament m'han marcat a l'hora de mesurar uns sentiments musicals. L'altra, és dedicada a vosaltres, volguts amics de Bonmatí. En el vostre patrimoni hi guardeu belles sardanes commemoratives,

però el meu trobament amb vosaltres, va ser molt significatiu per a mi. El xoc va ser tan espontani i inesperat que mai més me'n podré oblidar.

El nostre "RETROBAMENT", és el càntic que, a més de recordar-nos el gran amic Isidre, per la seva col·laboració en confeccionar-lo, s'ha convertit en la sardana-himne que tots plegats, vosaltres i jo, tant estimem.

"RETROBAMENT" i "POBLE ENYORAT", són les filles d'aquell pare, que amb tot i estimar tota la llocada, sempre seran conceptuades com les dues filles predilectes.

Adéu-siau amics, fins una altra esdevinença si a Déu plau.

Cobla "X"

En un d'aquells dies hivernals, en què estàs pensívol vora la llar de foc, sorgeix amb més justificació la melangia de la nostra terra. Durant un grapat d'anys, he pensat diverses vegades en aquella fotografia de què fèiem esment en el treball "Recordant a un amic", del nostre Butlletí número 3. Una fotografia feta en un moment de gresca o xerínola, ja fa una colla d'anys, i que probablement algun company la tindrà oblidada en un racó, esgrogueïda i potser amb els contorns desdibuixats. Era un retrat fet en una Festa Major, en què els músics d'una cobla arrossegats per l'agulló de la curiositat d'una broma, ens deixaren els instruments per simular tocar una sardana.

Reflexionant en aquell espontani acte, podríem considerar el retrat com una al·legoria, un símbol o una ambaixada de la joventut de la colònia, en representació de tot el poble. En el grup no n'hi cabien més d'onze, d'acord amb els instruments de cobla d'aquell temps. Però, sens cap mena de dubte, i sense caure en el parany de la pedanteria, s'haurien pogut configurar, tres, cinc, o més "orquestrats", tan perfectes i tan figuratives com podia ser la de l'ocasional fotografia d'aquells tristos dies de la postguerra, en què intentàvem allunyar les males cabòries.

En general, els adolescents de Bonmatí, tots junts, érem com una gran "cobla o orquestra", força conjuntada

En els primers anys de la dècada del 1930, els joves de Bonmatí ja eren afeccionats a la sardana.

A darrera i d'esquerra a dreta: Eusebi Ferragut, Pere Puig, Josep Puig, Fèlix Garangou i Joan Coll. El de la verra és en Mingo Gelada.

Asseguts: Rosend Garcia (El Conde), Amadeu Galí, Salvador Cases, Fèlix Puig (en Vallaneta) i Amadeu Danés.

L'instrumental és el de la Cobla La Selvatana.

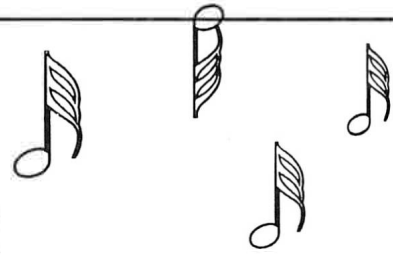
que entonàvem bastant bé, encara que no abundessin els "solistes". També és normal que sempre hi hagi qui desafiï una mica, però, era tan insignificant, que l'empenta de l'agrupació apagava les possibles "notes" febles o dissonants que poguessin sorgir, realitzant tots plegats unes "peces ben melòdiques", o dignes de ser "escoltades".

Un encadenament de circumstàncies motivà que alguns de nosaltres, ens escaigués formar una nova "cobla" o "tocar" en altres "orquestrats" lluny del nostre poble, buscant perspectives més falagueres, i obrint esclatxes d'esperança a nous "pentagrames".

Jo vaig anar a raure a la Plana de Vic. Un xic anguniejat i com qualsevol immigrant, fill de la Selva o del Gironès, trasplantat a Osona, vaig sentir també la nostàlgia de la nostra terra i dels amics components dels "conjunts instrumentals" que vaig deixar, per anar a la recerca d'altres horitzons, buscant un nou ventall de

facultats harmonitzadores. Al principi m'encaboriava el risc de no adaptar-me als nous "músics", a una altra forma d'interpretar diferents "partitures". En definitiva, a un nou estil de vida, i a uns hàbits un xic diferents dels nostres. Precisament temia de ser marginat per falta de l'adequada "preparació melòdica", ja que tots nosaltres teníem "assignatures" pendents, així com projectes ajornats.

Però aquella quimera, amb el temps va fer-se fonedissa. A poc a poc em vaig integrar absolutament, creant una família, per arrelar-hi ràpidament. Al començament, sentia una certa temença que els nous "concertistes", no acollissin prou bé el nouvingut, perquè al meu voltant observava i escoltava altres "simfonies" distintes de les que jo estava avesat a sentir, amb un altre estil i peculiar tarannà, fins i tot significacions contraposades. Hi havia moltes particularitats que em sorprengueren.

Continuant amb el "símil instrumentista", a Bonmatí, la "tonada" era més dolça, melòdica, franca i oberta, però potser molt més primària, i a Manlleu amb brogit, més enrevesada, moguda i progressista. Totalment promocionada per la tècnica i la cultura, amb temperament més individual i alhora independent. 'Probablement més tancat, però amb "músics" més ben pagats, agrupats en importants "bandes" i amb interessants "solistes", que "cantaven i tocaven" amb un copiós ritme, enèrgic i potser més agressiu, però també més gratificant en infinitat de conceptes. En el període d'integració, no tot van ser flors i violes.

Al principi era un "intèrpret" entristit, com si damunt meu hi hagués un núvol negre que no deixés de perseguir-me, fent que les tardes de pluja i fred, fossin impregnades d'una enyorança angoixosa. Sentia expressions d'un vocabulari desconegut. A part del clima extremament rigorós, i amb la desconcertant boira. Socialment i culturalment, les seves "partitures" eren força més desenvolupades i estaven més ben orientades. En molts moments vaig sentir-me una mica desvalgut i deseparat, sovint isolat, lluny de gent coneguda, però sempre amb la confiança de poder passar veloçment "fulls de la solfa de la vida", esperant un esdevenidor més brillant, a desgrat d'antigues experiències trasbalsadores, ombrívols records i alguna "particel·la" inacabada feta amb antagonismes i enterbolida per rancúnies. El nivell de vida, com ja he insinuat, era superior al nostre. El consum, però, també. Tot era

diferent. Els costums, la forma de treballar, d'habitar o d'entendre l'existència, les relacions socials, etc.

Des de la Selva o el Gironès, potser algú podia considerar que a Osona i concretament a Manlleu, la gent era més contestatària o esvalotada, i la veritat és que hi ha de tot, com arreu. Normalment són pacífics, però decidits i enèrgics, per endinsar-se en aquest horitzó de les conquestes socials, en un temps en què hi havia desigualtats enormes. I sempre fidels als seus ideals, o a ells mateixos, lluitant incansablement, ja que consideraven que en fer-ho així, perdien el tren de la supervivència, com en una escala de cargol, que als ulls dóna mareig, i al cor, neguit.

Ho era abans i ho és encara, molt freqüent i normal, escoltar la bonica salutació de DÉU VOS GUARD, en entrar en una casa, botiga o local públic,

Això, no privava, però, que els religiosos i d'altres, fessin valer sempre i en tot moment els seus drets, i defensessin les reivindicacions en el treball, en l'escola, en la societat i en la família.

Vaig renunciar a jugar a futbol, i és probable que m'equivoqués, ja que possiblement, m'hauria obert portes i amistats de tota classe ràpidament, amb ocasions de poder "tocar" en una "cobla" evidentment força popular i comunicativa, i així establir un més dinàmic i aprofundit contacte humà.

No és estrany doncs, que en introduir-me dins d'un món tan ampli, amb "composicions simfòniques" tan fantàstiques i diferents per mi, em considerés una mica desplaçat del l'àmbit en què havia nascut i viscut.

Moltes vegades, despert o en tancar els ulls, emmarcava de bell nou, la vegetació, les muntanyes, el bosc, l'escola, el clima i moltes coses del poble abandonat, amb familiars, amics i amigues. Amb el tarannà adient a tota la gent de la comarca llunyana, junt amb les experimentades qualitats i defectes de la Colònia, i una situació geogràfica que sempre he considerat privilegiada.

En enfrontar-me amb la nova vida, vaig aprendre a valorar un sens fi de petites "notes en les solfes", a les quals abans no donava importància.

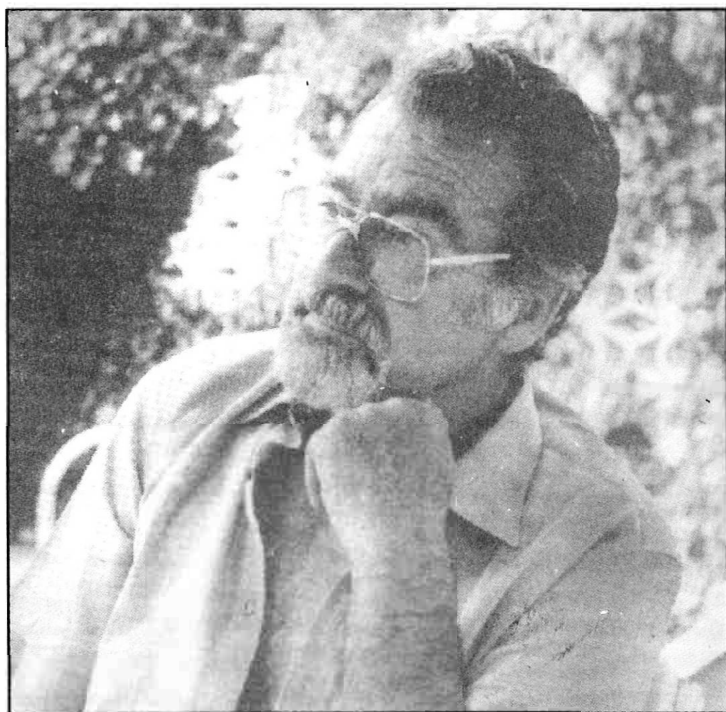
També vaig iniciar l'oblit d'alguns moments foscos del meu pas per l'antic poblet, malgrat que, incomprendiblement, alguna persona no hagi pensat de la mateixa manera.

Molts altres companys de la "xaranga" del poble, també hauran recorregut camins entortolligats i hauran acabat com jo mateix, estimant una nova terra, formant noves famílies o "bandes", nous "conjunts", i trasplantant les arrels provinents d'un poble petit i humil, que es complau a reunir cada any, els seus fills escampats arreu del món, per recompondre, encara que només sigui per un dia, però amb gran ressonància la colosal "ORQUESTRA", esgarrada, per oferir una extraordinària "COMBINACIÓ HARMÒNICA", conjuntant els diversos "sons melòdics" que s'hi apleguen, i per cantar agermanats el nostre: RETROBAMENT.

Transcripció al català de l'escript publicat al diari "SEGRE" de Lleida el dia 20 d'agost d'enguany

Mor Joan Boada Soler, "alma mater" de les festes lleidatanes

Fou representant dels millors artistes espanyols de les últimes dècades, els quals va portar a totes les localitats de la província.

Joan Boada Soler, un bonmatinenc que mai va oblidar el seu poble

Joan Boada Soler va morir a les nou de la nit del passat dimecres, als 69 anys d'edat, víctima d'un càncer de pròstata que li va ser detectat fa tres anys.

L'enterrament està previst avui a tres quarts de deu, a l'església de Santa Tereseta. En Boada va ser des dels anys seixanta el punt de referència per a qualsevol localitat de la província a l'hora d'organitzar una festa major. Fou representant de famosos artistes, com Mari Santpere o Luis Mariano.

LLEIDA.- Cada vegada que una localitat lleidatana necessitava una estrella o artista invitat per la seva festa major, en Joan Boada era l'encarregat de portar-lo fins allí. Des dels seus començaments a Mollerussa el 1935 fins que foren establertes les dues oficines de representacions musicals que hi ha a l'actualitat, Boada Soler va contractar per la gent de Lleida els millors artistes de cada època, començant pel famós Luis Mariano fins els

mateixos Celtas Cortos, passant per noms il·lustres de la història de la música com Mari Santpere -amb qui guardava una íntima amistat-, Los Diablos, Los Sírex, Los Brincos, Los Mustang, i un llarg etc. "Amb la majoria d'ells hi havia un tracte d'amistat, més enllà dels negocis. Abans es feia així", recorda el seu fill gran Joan.

UNA AFECCIÓ PIONERA

En Joan Boada Soler nasqué al 1924 en una petita localitat

gironina, Bonmatí. El 53 va venir a Mollerussa per a treballar com encarregat en una fàbrica de paper, La Forestal d'Urgell. Els seus amics de Girona, entre els que s'hi trobaven músics de moltes cobles com ara La Principal de La Bisbal, Selvatana, etc... varen insistir a fi que els organitzés actuacions a Mollerussa i els seus voltants. A partir de llavors la seva vida va canviar. Va començar en aquesta zona i, al final, es va traslladar a Lleida l'any 65 on hi

va obrir la primera oficina. Els dies de la fàbrica van quedar endarrere i va néixer el Joan Boada representant, pioner en aquest camp a Lleida i veritable "alma mater" de les seves festes majors.

VA FER ELS SEUS PRIMERS NEGOCIS MUNTANT EN BICICLETA

"El meu pare va ser un treballador nat i un home inquiet. Tenia ganes de guanyar-se més bé la vida que no pas en una fàbrica", confessa amb nostàlgia el seu fill Joan. Precisament aquesta

manera de ser, fou allò que l'impulsà a anar de poble en poble per oferir els seus serveis i, com que no tenia cap més mitjà, ho feia amb una bicicleta. Quan les coses van anar-li millor, va comprar una moto, amb la qual anava allà on li feia falta, a Vielha o Sabiñánigo, tant se li'n donava", recorda el seu fill.

"Finalment va tenir un cotxe. Sempre ens contava com els artistes que representava li feien bromes, com per exemple, embussar-li el tub d'escapament o espatllar-li el motor", diu en Joan.

"Una vegada a Castellnou, va fer que els músics al mes de febrer actuessin al carrer, però se'ls van gelar els pistons de la trompeta i varen haver de parar", comenta el seu fill gran.

Els germans Calatrava sempre li feien broma sobre una pera que tenia en un petit hort que, de tan grossa semblava un meló".

Segons en Joan "pel que fa als negocis, el seu gran "defecte" va ser tenir el cos més gran que no pas el cervell, ja que sempre anteposava el sentiment a l'interès dels negocis".

Poema escrit l'any 1966 i publicat en el llibre
"Rimes de Joaquim Bauxell"

Anglès poble lliure.

En recordança del bon amic
Josep Huix

*Diuen que no ets
vila ni ciutat,
que no ets carn ni peix
en l'actualitat.*

*Més tu no dius res,
i bo i laborant
segueixes, Anglès,
fent-te digne i gran.*

*- És de la Garrotxa?
- És del Gironès?
- O és de la Selva?
demana algú més.*

*No saben que ets lliure,
que LLIURE (1) és ton nom,
i que així et plau viure
com plau a tothom.*

*Si no ets adscrit
a cap comarcal,
quant a l'esperit
ets arxiprestal.*

*I aquest amor noble,
atàvic i innat,
que dins seu sent l'home
per la llibertat,*

*farà tal vegada
-ton nom ja comprès-
que siguis, Anglès,
la ciutat somniada.*

(1) Sabem que l'origen del nom d'Anglaterra té el significat de terra "dels anglès" o "dels anglos" o lliures. Per tant: Anglès, igual a "Lliure". Ara bé, ens guardarem pla bé d'assegurar que els qui batejaren la nostra vila, volguessin donar-li precisament aquest sentit.

Recordant un mestre

en Josep Mascort i Ribot

A l'Alcalde de Girona Sr. Joaquim Nadal

La promoció de la cultura en els anys 30, fou molt positiva a Catalunya

En passades publicacions de l'AMIC, hem vist com alguns altres companys han recordat quasi tots els mestres que han passat, al llarg del temps, per les escoles de Bonmatí i potser algú pot pensar que el que ara recordarem no tingué gaire o res a veure amb la nostra agrupació escolar. Això és ben veritat si només ho veiem com un fet estadístic, però tindrà importància si ens ho mirem des d'un altre angle i/o des d'un punt de vista diferent i més ampli.

Jo, que en aquells temps tenia un peu a cada costat del riu Ter, és a dir, un a Bonmatí i l'altre a Vilanna, i que vaig tenir el plaer de conèixer personalment i de molt a prop el Sr. Josep Mascort, puc assegurar que fou una persona d'una dimensió humana, professional i política que va ultrapassar les nostres comarques.

Després de les primeres lletres i el pas per Bonmatí, a l'escola de Vilanna tan ben dirigida pel Sr. Mascort, vaig conèixer un món de l'ensenyament quelcom diferent pel contingut i la projecció bàsica orientada a la formació dels nois i noies que freqüentàvem aquella escola. El Sr. Mascort no emprava els mètodes de pedagogia rutinaris i repetits sinó que, portat pel seu gran patriotisme, es proposava, i fins a cert punt assolí, la formació de jovent amb una consciència ben clara de la condició de catalans, per demà i per sempre. L'objectiu

permanent, era sempre fer ressortir el valor de la nostra pròpia cultura, l'amor i el respecte per les nostres tradicions mil·lenàries i la lleialtat i la devoció per la nostra terra.

En un temps tèrbol i confús, com fou la pre-guerra, el nostre mestre, no perdia mai l'orientació ni deixava mai de costat la tasca que ell mateix s'havia proposat: formar bons alumnes i a la vegada bons catalans, i puc assegurar que l'ensenyament que d'ell rebérem va quedar arrelat per sempre en la nostra formació posterior.

Per ell, tot el que pertanyia a la nostra terra era digne d'atenció, i encara recordo les repetides lliçons per ensenyar-nos a ballar la nostra sardana, l'explicació detallada de la nostra història, i la forma discreta com despertava el nostre interès pels grans personatges de la nostra literatura, l'art i la poesia. I també pels grans fets dels homes que han protagonitzat les pàgines més glòries de la nostra història.

Podríem encara dir moltes coses boniques, i a més, interessants, que feien de la seva professió, i, per damunt de tot, la plena consciència que la tasca de formació de la joventut anava estretament lligada a l'esdevenir de Catalunya.

Molt important fou també la seva actitud en el camp polític, ja que deixant de costat la vocació de mestre, i àdhuc la situació personal, es va llençar de ple, i sense dubtar, a la lluita pels seus ideals en un temps on tots els perills assetjaven l'home, amb l'agitació i tot el desordre que precediren i ens portaren a la nostra malaurada guerra civil.

La capacitat com a home polític, d'acord amb les opinions i la situació d'aquell temps, el portaren els anys 1933 i el 1936 a ser elegit diputat al parlament espanyol en representació de l'E.R. de C. Respectà escrupolosament la missió encomanada pels seus electors, de vetllar pels interessos de Catalunya en el parlament estatal, junt amb els seus amics de la minoria catalana que llavors comptava amb persones de gran capacitat i relleu dins de la política.

Arribà la guerra civil i el Sr. Mascort tampoc no va fugir de la seva responsabilitat d'home públic, i és així com

fou un dirigent important des de la Comissaria d'Ordre Públic de Girona, on amb ma ferma i dedicació va dur a terme la tasca que se li havia encomanat, malgrat tots els perills generats per les lluites internes d'aquell temps.

Vingué la inevitable desfeta, i el Sr. Mascort es veié obligat a emprendre el camí de l'exili acompanyat de la seva digna esposa Sra. Maria i la seva filla Roser. En la fugida va anar a petar a Mèxic, aquest país generós que tants catalans va acollir, i allà continuà dedicant-se a l'ensenyament, ajudant a tothom, en la mesura dels seus mitjans, i a mantenir amb dignitat la personalitat natural de català i home de bé.

Fa pocs dies vaig voler esbrinar a Girona, si algun carrer o plaça portava el seu nom. I el resultat fou negatiu. Ningú no es recorda del Sr. Josep Mascort.

Passejant pels carrers de la capital de les nostres comarques, es veuen molts noms de gent desconeguda i

d'altres que no mereixen gaire ser recordats. Aquest fet em fa dubtar, si ha estat per negligència o bé per manca de coneixement de les persones i/o dels fets de la vida gironina que mereixen molt més ser recordats per tots els ciutadans.

Faig una crida sincera al Sr. Alcalde de Girona, l'honorable i admirat Sr. Joaquim Nadal, perquè faci el que calgui per esmenar aquesta falla, amb el concurs de la dependència encarregada d'aquests afers, per reparar aital oblit o negligència i que ben aviat poguem veure en algun lloc de la bella ciutat de Girona, el nom del nostre recordat i admirat Sr. JOSEP MASCORT i RIBOT.

El Sr. Nadal i l'Ajuntament de Girona tenen la paraula per acceptar aquest suggeriment perquè en algun lloc de la ciutat es recordi aquest gran gironí.

Pere Jané Puig
Santa Fe de Bogotà
(Colòmbia)

Necrològiques

En el decurs d'aquest any havem tingut la dissort de perdre alguns companys i companyes ben amants de les nostres activitats.

Han passat a millor vida:

Maria Pujolar Vda. de Joan Galí

Josep Huix Rafart

Joan Boada Soler

Antònia Valentí Guitart.

Tots els ex-alumnes expressem la nostra condolença als seus familiars.

Els accents

A l'alumnat de les classes de català de la Llar de Jubilats L'Amistat, amb afecte.

Quan algun vailet havia fet campana a l'escola, l'endemà, el mestre, solia preguntar-li el motiu pel qual no havia assistit a classe el dia abans.

En una ocasió, el Sr. Ballesta, va preguntar a un vailet que vivia a pagès, defora de la colònia.

- Per què ahir no vares assistir a l'escola?

- És que el pare em va fer quedar a casa a treballar, ja que havíem d'entrar la userda.

- Però, el teu pare sap molt bé que a la teva edat no pots deixar l'escola!

- Sí, que ho sap, però, com que li vaig dir que avui tocava parlar de verbs i d'accents, em va contestar, que ni els accents ni els verbs no serveixen per a res, i que d'això, quan fos gran, no en tiraria pas cap tros a l'olla.

La resposta tan contundent del pare, fa pensar que no sols de pa viuen els homes ni d'userda els burros, puix sense accents, seria un gros galimaties, perquè els vocables poden tenir més d'un significat segons si en porten o no.

I si no, comprovem els mots del costat amb les frases corresponents i aviat veurem com canvien les entonacions:

pèls - pel:

Pel poc pel que tenia, ja feia temps que s'afaitava.

Déu - deu:

Els manaments de la llei de Déu son deu.

dóna - dona:

Aquella dona li dóna molta alegria.

més - mes:

Tenia més diners que tu i només li van durar un mes.

ós - os:

Aquell ós després de menjar-se la carn va llepar l'os.

rés - res:

A ell no li importà res que ella fes un rés.

vós - vos:

Si vós ho acceptessiu, vos ho donaria tot.

mòlta - molta:

Fa mòlta estona que espero que la farina sigui mòlta.

Marià - Maria:

Si Marià no portés accent el nom seria Maria.

capellà - capella:

Al capellà, sense accent, li diríem el capella.

Julià - Júlia:

A en Julià canviant-li l'accent de lloc li diríem Júlia.

són - son:

Són catorze i tots tenen son.

món - mon:

Mon pare va córrer per tot el món.

sóc - soc:

Quan sóc al llit dormo com un soc.

és - es:

Es va casar amb una alemanya, però és anglès.

sèu - seu:

El seu amic s'ha empastifat de sèu.

nét - net:

El meu nét sempre va polit i ben net.

anglès - angles:

Un anglès s'ho mirava des d'uns angles diferents.

mèu - meu:

El meu gat quan miola fa mèu-mèu.

séc - sec:

En Lluís està molt sec i porta un séc als pantalons.

sí - si:

Si no el convidem no vindrà pas a sopar, però quan el vam convidar va dir: sí que hi vindré.

mà - ma:

Ma mare li va posar els diners a la mà.

què - que:

Què li darem al noi de la mare, què li darem que li sàpiga bo.

vénen - venen:

Vénen de València amb un burro i venen càntirs.

ús - us:

Ja us he dit que del cotxe no en podeu fer ús.

jóc - joc:

Té les cartes preparades per jugar a un joc, però espera començar que les gallines siguin a jóc.

sòl - sol:

Tot sol vol fer-se una casa de cara al sol, però s'ha espantat perquè el preu del sòl és molt car.

avis - avis:

Als avis, els van dir que a correus i tenien un avis.

Com havem pogut comprovar amb aquests exemples -en trobaríem d'altres-, l'accent fa canviar totalment el significat dels mots.

El mestre Fabra ho va fer molt bé perquè no confonguéssim la gimnàstica amb la magnèsia.

Benet Valentí

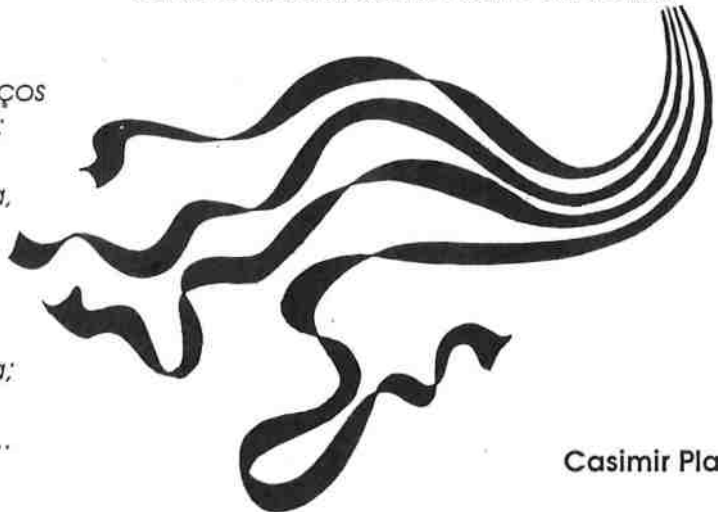
Nostra dansa

*Sota el bat del sol, o amb milers d'estrelles,
s'uneixen les mans, fent o no parelles,
prop del mar, la neu, o en la gerda plana;
no importa el país, quin poble, quin dia,
sempre és grat el moment de dolça harmonia
per ballar, plegats, la bella sardana.*

*Un vaivé suau de dolços compassos
que mans, peus i cors transformen en llaços
cafits d'un amor que sempre agermana;
tots, sense excepció, caben a l'anella,
quan més colors té, més gran i més bella,
és universal la gaia sardana.*

*Cal oblidar del tot els partidismes,
llençar ben lluny els negres egoismes,
per engrandir amb tota honra la rotllana;
el cor obert, la mirada serena,
cara a cara, no es pot donar l'esquena...
tot és noblesa dintre la sardana.*

*Amb subtil oreig de notes sonores,
precis de germanor canten les tenores
fent néixer l'amor que els cors engalana;
és pura, gentil, senzilla i airosa,
té ales d'ocell i flaire de rosa...
reina és de danses la nostra sardana!*

Casimir Pla

A les portes d'un centenari

(1896-1996)

Com que el compliment de cent anys de qualsevol succés, no passa gaire sovint -només un cop cada segle-, quan s'esdevé, és natural que ens recordem de commemorar-lo, especialment si l'efemèrides representa un esdeveniment comú.

Els membres que constituïm l'Agrupació d'ex-alumnes de les Escoles de Bonmatí, en el retrobament de l'any 1989, vàrem dedicar la diada a homenatjar el fundador de la colònia, en Manuel Bonmatí de Cendra, i entre els diferents actes celebrats, va ser estrenada la sardana del mestre Jaume Pons "Bonmatí 1896", que ja va rebre precisament aquest nom per tal de rememorar la tasca que havia portat a cap l'il·lustre patrici en l'esmentat any, pel fet d'haver comen-

çat a posar els fonaments al nostre poble.

Després d'haver esmerçat molts esforços per superar les adversitats provocades pel pas del temps, la població obrera, durant gairebé tres dècades, encara va haver de tolerar una dura opressió a causa d'estar subjugada a uns nous amos.

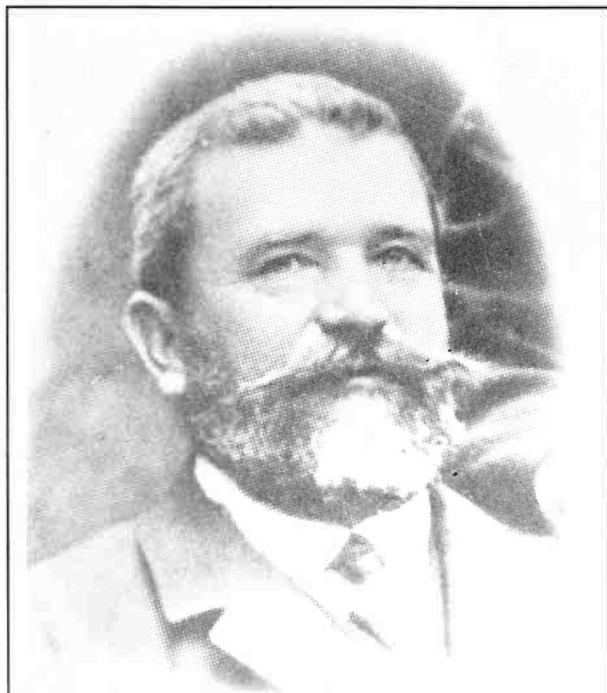
Un cop superats els contratemps, Bonmatí, va prendre consciència que era possible de forjar un nou esdevenidor per als seus habitants i assolir una identitat pròpia que sempre li havia estat negada. Aquesta personalitat s'ha fet notòria aconseguint una maduresa que l'ha transformat en un poble pròsper, digne i respectat. Els resultats, doncs, són ben presents i l'esdevenidor és molt prometedor. Haver viscut a la colònia tota la vida m'ha conferit la facultat de conèixer-la a bastament per poder evocar avui la llavor que va plantar en Manuel Bonmatí

fa 97 anys i que poc a poc ha anat germinant al voltant de la seva obra, i de què ara som beneficiaris tots els bonmatinencs.

Quan el 4 de juny de 1989, els ex-alumnes vàrem homenatjar al Fundador, dia en què estrenàrem la sardana "Bonmatí 1896", ja va ser

pensant que s'apropava la commemoració del primer centenari del nostre poble. Pel fet que d'aquí tres anys s'acomplirà aital efemèrides, vull fer arribar un missatge a tots els bonmatinencs; als nascuts aquí i als que per diferents circumstàncies hi resideixen i que se senten bonmatinencs.

L'adreço d'una manera molt particular a la nostra joventut, tot recordant-los que tots tenim un deure moral devers l'any 1996, l'any que per a tothom ha de ser un any mític. És una esdevenença que havem

de fer nostra per tal d'agrair bo i recordant el centenari del naixement d'una colònia, que s'ha transformat en poble i ensem en municipi.

Els ex-alumnes que fa tres anys vam erigir un monument al Fundador i batejàrem amb el nom de "Bonmatí 1896" una sardana, ja vam pensar aleshores que, en l'any 1996, podria ser l'himne del centenari que ara tenim a les portes.

No cal dubtar que el nostre Ajuntament de Sant Julià del Llor i Bonmatí en serà el principal protagonista, però necessitarà el suport i l'ajuda de gent generosa i de bona voluntat.

La proposta està a l'aire. És d'esperar i confiar que els resultats seran positius.

Josep Pigem Roca

EL PRESIDENT
DE LA
GENERALITAT DE CATALUNYA

Barcelona, 2 de setembre del 1993

Revista l'AMIC i els
ex-alumnes de les escoles de Bonmatí

L'amistat és un dels valors importants de la nostra vida.
I aquella amistat que hem creat a l'escola, aquella amistat nascuda en els primers anys de la nostra vida, ens pot unir àdhuc quan serem grans i haurem deixat enrera l'escola, els veïns i fins i tot, el nostre poble.

La bona gent de l'"AMIC" no heu volgut que el temps ni la distància fessin oblidar aquelles amistats de la infantesa. Han passat molts anys d'aquells dies en què us trobàveu a l'escola de Bonmatí, i el primer butlletí porta una data tan llunyana com la de l'any 1937, durant aquella guerra que va assolir el nostre país. Avui recuperades les nostres institucions de Govern, és el President de la Generalitat de Catalunya, que vol dir el President de tots, que us felicita de cor.

Que sigui per molts anys!

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Jordi Pujol i Soley', written over a horizontal line.

Jordi Pujol i Soley
President de la Generalitat

Bon Nadal
i Felicitats Any Nou
1994

NECROLÒGICA

Un cop tancada la present edició d'aquest número de l'AMIC,
ens arriba la trista nova de la mort del nostre amic

JAUME PONS i JUFRE,
autor del nostre RETROBAMENT.

A la seva esposa Maria i als seus fills, els demanem que vulguin
acceptar l'expressió del nostre més sincer condol.

La Junta.